

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrében egy és fél iven jelenik meg. — Előfizetési díj Buda-Pesten házhoz küldve vagy postal uton külön a Vasárnapi Ujságra félévre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. uj pénzben. — A Vasárnapi Ujságra a Magyar Sajtóval együtt (a Politikai Ujdonságok nélkül) félévre 10 ft., július—septemberre 5 ft. uj pénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó.

Gróf Zay Károly.

Csömöri és zay-ugróczy gróf Zay Károly családja a magyarok bejövételétől fogva mai napig virágzó nemzetség, mellynek tagjai között sokan mind polgári, mind hadi érényekkel tündöklöttek. A honfoglaló nemzetségek egyike volt a *Loja* nemzetség, mellynek vitésége jutalmául az osztó vezérektől a pestmegyei *Csömör* (régén: *Chemér*) helység jutott. E nemzetségből származott egyenes férfi ágon a *Zay*-család. E nevet a XIII. század végén *Péter* (de genere *Loja*) nyerte, kinek az volt szokása, hogy roham alkalmával rendszeren nagy *zajjal* csapott az ellenségre.

A család régibb tagjai között egyike volt a kitünőbbeknek *chemeri Zay Ferencz* (szül. 1498. † 1570.), ki a híres *Gara*-család utolsó ivadékát, *Garay-Bánffy Lőrincz* leányát, *Borbálát* vette feleségül s vele terjedelmes jószágokon kívül a *Gara*-család gazdag levéltárát is öröklötte, melly mai napig a család zay-ugróczy levéltárában épségben őriztetik. *Zay Ferencz* jeles katona volt, a híres *Veráncz egri* érsekkel a török udvarnál követi minőségben működött, majd zolnoki gróffá, az ország felső részei kapitányává s 1560-ban magyarországi örökös báróvá neveztetett s így a most létező családok között legrégebben bírja a hazai örökös mánási czimet. Ez időben nyerte *Zay Ferencz I. Ferdinántól* az ugróczy uradalmat is, és azóta e család „*Zay-Ugróczy örökös ura*“ czimmel él. Utódai között számos nagy érdemű hazafi nevet találjuk; neveik és rangjuk fényét mutatja az, hogy közülük többen a nádori méltóságra is ki voltak jelölve. — Végre 1830-ban báró *Zay Imre* cs. k. kamarás *I. Ferencz király* ő felsége által grófi czimmel diszesítettett. — Úgy látszik, e nemzetség a XVI. században érte el legnagyobb fényét, a midőn az első honfoglaláskor nyert s reá háramlott ősi birtokain kívül Magyarország 22 vármegyéjében elszórva fektűt nagy kiterjedésű jószágokkal birt. Egy másik fő jellemvonása ez ő családnak az, hogy mindjárt a reformatio kezdetén fogadta el a protestáns vallást s ám-

bár időszakonként nemcsak háborgatást szenvedett, hanem a vil, longások idejében jószágainak legnagyobb részét is elvesztette-vallásában mindenkor állhatatosan megmaradt. A magyar evangélikusok egyházi és iskolai legelső főfelügyelője e családból való, báró *Zay Péter* volt, s az volt a legutóbbi időkig annak unokája, gróf *Zay Károly* is, kinek érdemeiről bővebben akarunk szólni.

Gróf *Zay Károly* cs. k. kamarás, a szabadság, nemzetiség és haladás ügyét melegen védő, egyik legtüzesebb előadásu szónoka és tagja volt a mult időkben a magyar főrendi táblának. — Ő volt 1850-ig a magyarországi evangélikusok ez idő szerint utolsó, nagy tevékenységű egyházi és iskolai felügyelője. Egyike a legszebb érdempolczoknak, mellyre a hazai összes evang. egyházak önkénytes, szabad választása, a benne központosult közbizalom emelte. Gróf *Zay Imre* egyetlen fia volt ő s született 1797. febr. 12-én Sopronban. Mánási rangja daczára s a közszokás ellenére, gyermeko-

iskolába járt, előbb Sopronban, később Pozsonyban, hol a jogi tanfolyamot végezte. 1817-ben a pozsonyi alispán (később országbiró) ifj. *Majláth Györgynél* patvarizált; 1818-ban a kir. személynök id. *Majláth György* mellé k. táblai jegyzővé eskettetett fel. 1820-ban nőül vette báró *Prónay Saroltát*, kitől négy fi- és egy leánygyermek született. Ezután néhány évig többnyire gazdaszattal foglalkozott.

Politikai szereplése 1825-ben kezdődött; ezen év volt az újraébredés és addig ismeretlen, számos jeles hazafi és értelmiség szülő éve. Gróf *Zay Károly* is az 18^{25/27}-i országgyűlésen lépett fel először mint törvényhozó. Ő már akkor a szabadelmű ellenzékhez csatlakozott, melly pártnak állandó hive maradt mind végig. A vallásos és polgári szabadság, valamint a nemzetiség szilárdítása körül buzgólkodott szónokok között, a mindig lovasias és nemes egyenességű gróf *Zay Károlynál* buzgóbbat és határozottabb színezetű országgyűlési férfaink sorában állg ta-

GRÓF ZAY KÁROLY.

láthattunk. Meggyőződését soha semmiféle érdeknek nem áldozta fel. Több évet a törvénykezési pályán is töltött. 1826-ban ugyanis a dunáninneni kerületi (districtualis) tábla közbirójává nevezetett, honnan 1835-ben lépett ki. — 1827. es. kir. kamarássá lön kinevezve, 1830-ban pedig atyjával és mindkét nemű utódaival, a bárói rangból, grófirra emeltetett.

Nyilvános életének egy másik, fontos része a magyar protestans egyházi téren kifejtett szép és buzgó működése. Miután már elébb a dunántuli, majd a dunáninneni evang. egyházkerületi felügyelőségre lett volna megválasztva: 1840-ben a magyarországi ágost. hitv. evangélikusok szavazatainak általános többsége az egyházi és iskolai *főfelügyelői* pozícióra emelte. E főfelügyelői, központi diszes és fontos hivatal hazánkban a reformátusok egyházában nem, csupán az evangélikusok között létezett. Annál nagyobb reá nézve az érdem, hogy ez utóbbi, nemzetiségileg annyira különböző és gyakran szétvált egyházi testületben a bizalom ő benne központosult. — E hivatalában hatásának főfeladatául tűzé ki a prot. egyház jogainak védelmét, az iskolák belső szervezetének rendezését, a magyar nyelv s nemzetiség szilárdítását. Hogy e feladatát megoldja, 1841- és 1845-ben zay-ugróczy várkastélyában egyetemes tanítói gyűléseket hozott létre, melyeken valamennyi evangélikus főiskola az illető tanárok által, képviselve volt, kiket a főfelügyelő bőkezű magyar vendégszeretettel látott házában. E gyűléseken dolgozták ki az u. n. *zay-ugróczy iskolai tantervet*, mely az evang. iskolákban előadandó tudományok sorozatát rendszeresíté s egyöntetűvé tevő. Itt hozatott be a magyar nyelv az evang. iskolákba általános tannyelvül.

Egyházi működéséről szólván, a historiai igazság szempontjából, egy nevezetes tényt nem lehet érintetlenül hagynunk. Gróf Zay Károlynak ugyanis, ki a két prot. vallásfelekezet egyesülésének nagy eszméjétől át volt hatva, sikerült létrehozni Pesten egy egyetemes közgyűlést, mellyen mindkét prot. felekezet részéről nagy számmal jelentek meg képviselők. E gyűlésnek azon eredménye volt, hogy az „unio“ legalább *elcileg* kimondatott s külön határozatban lön nyilvánítva, hogy a két prot. felekezet között *hittanilag semmi különbség nincs*. Az ügy további részletezése ekkor más időkre halasztatott. S így sikerült gróf Zaynak kivívni oly eredményt, a mi után három század óta a két prot. felekezet jobbja hiában fáradoztak. — Az 1850-ben bekövetkezett változások és felsőbb rendeletek őt is leszólíták magas egyházi hivataláról, melly azóta betöltetlen maradt.

Meg kell még említenünk, hogy gróf Zay Károlynak a hazai ipar és gazdaság előmozdítása körül is kitünő érdemei vannak. 1843-ban, midőn az ipar pártolása iránt oly élénk szellem ébredt fel, e cél előmozdítására nemcsak szóval, de tettel is működött. Tetemes áldozatokkal alapított Zay-Ugróczon egy nagyszerű posztógyárt (ennek rajzát s ismertetését lásd a V. U. 1858. 43. számában), később egy üveg- s két cukorgyárt, mellyek mai napig szépen virágoznak. — Bucsányi gazdasága pedig minden tekintetben mintául szolgálhat gazdáinknak, mert kevés gazdaság van hazánkban, melly oly czélszerűen volna elrendezve s aránylag annyit jövedelmezne, mint a bucsányi, hol a legszebb összhangzás uralkodik.

Világos mindezekből, hogy gróf Zay Károly, hazája érdekeit, mind az egyház, mind a politika, ipar és gazdaság terén kitünőleg mozdítá elő, de még nem mondtuk el, hogy az irodalmi pályán is teljes otthonossággal működött. Van számtalan hirlapi czikke, vannak kisebb röpiratai s nagyobb önálló munkái magyar és német nyelven, mellyekben politikai s társadalmi nézeteinek nyitott utat. Hogy gróf Zay nemcsak magyar, hanem német nyelven is irt, azt leginkább azért tevő, mert így gondolta a külfölddel legkönnyebben megismertetni hazánk érdekeit. Közpályáján számtalan durva megtagadást, gyanúsítást és rágalmat kelle kiállania, de ő azért meggyőződésében soha sem engedett s az ő lángoló honszeretetének eredményei osztatlanul kivívták számára a köztiszteletet.

Azóta is, mint azelőtt, élete feladatául tekinti, szóval, írásban és tettel hazánk érdekei felett örködni s azok mellett küzdeni, fáradhatlanul, rendületlenül. A politikai lapok olvasói tudják, hogy hosszú hallgatás után, gróf Zay Károly a hirlapirodalmi téren közelebb ismét megszólalt.

Pusztuló erdő.

Borítva halmot, völgyet, bérczet :
Messzebbre mintsem a szem érhet,
Ágával a felhős magasba,
Gyökével a mélységbe hatva,
S erőt vevén a cseplye- s tuskén :
— Az ősi erdő álla büszkén.

S hozott a hír, melly róla ment szét.
Bámulót és — tövére fejssét;
Sok szép sudar s derék ledőle . . .
De a sebet gyorsan kinöve,
És a fák, mellyek megmaradtak :
Lőnek még sokkal izmosabbak.

Vihar s forgószél ütve rája :
Megtépve lön zöld koronája;
A föld ingott alatta gyakran, —
Mig fenn az ég zordon haragban
Ontott reá tüzes villámot;
De, bár zugott, zengett : — megállott.

És most az erdő egyre ritkul,
Szil s tölgy megválnak lombjaiktul;
A büszke csert, bár élte hosszú,
Bár fennáll még : — már örli a szű,
S mitől a vándor meg-megrebben :
Egy-egy omlás a rengetegben . . .

S mig látni a fát : bus, epesztő :
Kétségbeejt a sarj, a vessző . . .
Roszul fakadt, növése görbe,
Ha fel siet, de a töbörbe.
Ha dús sarjban nincs ifjúlása :
Elvész az erdő, bárki lássa.

Tompa.

Az utolsó budai basa.

Történeti elbeszélés JÓKAI MÓR-tól.

(Polytatis.)

September másodikán, délután három órakor hat ágyulövés a Gellérthegyen jelenté, hogy az eldöntő ostrom perczé jelen van. A várban akkor énekelték a halálba menő hősök *szuráját* a Koránból. Abdurahman tudta, hogy az ő ősz fejének s a budai félholdnak ez az utolsó napja.

Még egyszer kiküldé levéllel egy hirnököt a nagyvezérhez, mellyben szemére veté, hogy a várban levő asszonyok több kárt tesznek az ostromló ellenségben, mint ő az egész ozman hadsereggel; de ezt a követet is utközben elfogták: a nagyvezér nem hallotta meg a szemrehányást, segítségre úgy sem jött volna.

A jeladásra a Kis-Svábhegy tüztelepei tizenhat ágyuval kezdék szétrombolni a rést elzáró czölöpzetet, mialatt háromezer ember Spinola vezetése mellett nesztelen, észrevétlenül közeledett a várfalakhoz, a futóárkokban meglapulva.

A mint a történet közlébe értek, hirtelen megrohanták azt s tömegestül vetették magukat a védelmezőkre. A török nagyon jól harcolt; egy lábnyomni tért sem engedett át, nemhogy ingyen, de drága vértért; mig egy rész a faltörés aljában harcolt, kard-kard ellen, addig a többi égő granátokat s kanóczos löpor-zsákokat hajigált le az ostromlók legsűrűbb tömegei közé.

Hasonló dühös ellenállás fogadta a várkastély felől támadó bajorokat; ezeket kétszer verték vissza a várkastélyba, s már halva volt ott a vezér Piccolomini, itt Tattenbach gróf, és Zacco őrnagy, már csüggedni kezdé az ostromlók erélye; midőn a harezi zaj közül diadalordítás töri magát keresztül s a vívók a közép körönd romjain látják lobogni a keresztyén zászlót, Magyarhon védasszonya képével. A ki azt a zászlót odatűzte, az volt Petneházy, s a kik ott harcoltak mellette, azok voltak a magyar hajduk, kiket keresztel és karddal kezében lelkesített a köztük járó Gábor barát. —

Abdurrahman basa látta a megjósolt ellenséget maga felé közeledni, látta emelkedni mindig közelebb, mindig magasabban azt a zászlót, mellynek először kelle az ő bástyája szélébe furódn. Czéllövészei hiába irányozák feléje tölcseres fegyvereik csövét, a kézijakat, annak az egy embernek ott nem lehet elesni, nem lehet ellenállani. Istennél a kegyelem!

Kétségbeesett dühvel harcolnak spáhik, jancsárok, szará-

esiak, hajdukkal, granátosokkal, összekeveredve személyes viadalban, nincs segítség, egyedül az Uristennél.

A lobogtatott zászló egyre közelebb jő, most Petneházy egyszerre felugrik egy bajtársa vállára s arról átszökve a bástya párkányára, merész kézzel tüzi ki reá a zászlót.

— Verjétek őt le onnan! ordít Abdurrahman, de ha nem szólna is, rohannának reá vitézei. Annak a zászlónak nem szabad ott lobogni; annak, a ki azt odatüzte, nem szabad a napot látni többé.

Petneházy jól tudja védelmezni veszedelmes helyét; kettő három véres fővel bukik le a rátódulók közül, midőn egy fatetéről, mely a sáncon nőtt, egy kurd vitéz olly ügyesen hajítja felé a pányvát, hogy az a küzdő vitéz nyakára hurkolódik s a következő pillanatban lerántva lábáról, ott függ a fa ágán; legdicsebb pillanatában győzelmének a leggyalázatosabb halálnak kitéve.

Abdurrahman már örömeiben ordít; de a magyar vitézt e gonosz perczen sem hagyá el lélekjelenléte; hirtelen megragadá baljával a nyakára hurkolt kötelet, s kardjával ketté szelé azt s ismét talpon állt a földön; abban a perczen érték oda hajdui is s kiszabadíták az ellenség kezéből. *)

Abdurrahman ezt látva, széthasítá köntösét s sarkantyuba kapva lovát, elnyargalt a körönd előtti térről; a várkastély felé futtában szemközt találkozik Szilihdárjával, a ki kérdezé tőle, hová fut.

— Istennél a segedelem! felelt neki a basa; a napok beteljesülnek, mi nem vagyunk itt többé urak! eredj vissza, rakj tüzet lakásomban s küldd szét az eunuchokat, hogy gyujtsanak fel sorban minden házat, s a futó tűzárkok kanóczait gyujtsák meg. A Tubafa alatt találkozunk.

Az a Tubafa pedig már a paradicsomban van.

Innen vágatott a bécsi kapu felé, hogy legalább ne Petneházy és az ál Ihánzáde szemeláttára essék el.

A győzelemtéren (török elnevezés!) találkozott a recsinbtár agával és a tűzérparancsnokkal.

Azok a bécsi kapu felől jöttek.

— Vissza! vissza! csak a dicsőség még a miénk, az élet nem többé!

Azzal mind a hárman visszalovagoltak a bécsi kapuig, ott, a hogy a keresztyén vértések tódultak elő a résen, leugráltak lovaiokról, azokat ott leszurtták s meztelen karddal kezeikben, gyalog rohantak az ostromlók közé; néhány perc múlva vége volt mind a háromnak, a győztesek Abdurrahman testén keresztül rohantak be a városba.

Már akkor itt általános volt a futás, Petneházy diadalával szétbomlott a török védelmi rend; elől hátul meg voltak támadva; minden utcán szemközt jövő csapatok fogadták a futókat, itt térden állva esdtek kegyelemért, a mit nem kaptak meg; amott kétségbeesetten harcoltak az utolsó emberig s e viadal közepett egyszerre elkezdtek a felgyujtott házak égni, a miknek szobáiban még harcoltak az utolsó pillanatért.

Legtovább tartott a tusa a várkastélyban, ott kétezer férfi, asszony és gyermek, a jancsáragával és a főmuftival egy kerek toronyba elzárkozva, végső kétségbeeséssel védte magát, melyet a bajorok tulnyomó ereje nem bírt leküzdeni. Végre a vezérherczeg, hogy a harcznak végét vesse, kegyelmet adott nekik, s nem engedte őket bántani. A jancsáraga a bajor herczeg lábaihoz borulva, kebléből egy szelenczét vont elő; s neki nyujtá, az tele volt Abdi basa utolsó gyémántjaival, miket a török vezér a harc előtt dolmányáról letépett, elszórt, s miket az előre látó aga bölcs volt felszedni, hogy életét megváltsa rajtuk.

Az alvezér életét a Zerini ezrednek egyik magyar közvitéze menté meg.

A várba vonult zsidók a végveszély alatt a vízvezető alagutján menekültek le a Dunára, azt remélve, hogy az általános zavarban ott hirtelen kincseikkel hajókra rakodhatnak s sikerül megmenekülniök. Azonban épen ez vált veszedelmükre, mert ott a kegyetlen tolpatsok kezeibe kerülének, kik őket nőstül gyermekestül nyomoruan lemészárolák s kincseikben prédát ütének. Jobban jártak azok, kik benn a várban maradván, a zsinagógában és egy pinczeboltban elrejtözének; s a győzelmeseik kegyelmébe ajánlák magukat; azoknak élete meghagyatott; mivel hogy németül

tudtak beszélni *) ezer tallér váltságdíjért. Elfogóik brandenburiak voltak.

Ekkor mutatott a napóra Mátyás király templomának falán ötöt. —

Két óráig tartott a véres szomorujáték.

S annak bizonyosságul, hogy valóban vége van, földrendítő ropogással sült el az Abdi által utczahosszat ásatott futóakna, mely romba dönté, még a mit az ostrom épen hagyott is: Budavára nem volt más, mint egy romhalom, égő üszökkel fedve; és vérrrel befestve.

S a ki ezt a megrendítő tragoediát a tétényi halmokról a legnagyobb léleknyugalommal nézte, az a török nagyvezér volt. A török hadsereg láttára esett el az ozman birodalom kulcsára, büszkesége, Buda.

Petneházy pedig az első volt annak falain a végostrom alatt; s vágytársa az utolsó között volt, kiknek a körtorony vitézei legtovább ellenálltak.

(Folytatás következik.)

Hazai népviseletek.

VII. Szászvárosi oláhok.

A hátszegvidéki oláhság — hova Szászváros környéke is tartozik — a római hagyományokat egész Erdélyben leginkább megtartotta. Pedig itt folyt legtovább a küzdelem Róma hódításai ellen, hol Sarmigesethusa (most Várhely) az erős Dacia fővárosa romban fekszik, s az utolsó király alatt — ki kincsét kőboltban a Sztrigy alá temette — Tiriscumnál, Veczel mellett 10,000 dák bajnok kőkupákból mérget ivott, mert nem akarta a győztes római diadalszekerét baromkint kísérni a kevély világvárosba. Ámde az erőszak, kezét fogva az idővel, a daczos nemzetnek csak nevét hagyta emlékezetben, s a késő ivadék, a *dicső bukást* már csaknem elfeledte.

A rómaiak a környéket rakták meg legerősebben várak-, várcsokkal, mert e táj, völgyek s folyók felett elnyúló nagy hegyeivel erre legalkalmasabb; — a magasból aztán könnyű volt a római elemnek a völgybe szétterjedni, s a sok gyógyforrás, melegfürdő sem kis vonzerőt gyakorolt rájuk. A Mehádiával egyenlő gyógyerejű *haláni fürdő* most már iszap-lepte nagy kőkalánja (medenczéje), a római kézműipart ma is dicséri.

A hátszegi nép életének s kedélyének legtisztább tükrö a *Nedejának* nevezett piros-pünkösdi-ünnepe, mely alkalmasint a régi nejadok-, najadoktól, a források, folyók, kutak lakói- és nemtől veszi eredetét, kiket sassal koszoruzott fővel ábrázoltak, a mint hamvvedren nyugosznak s a belőle ömlő vízre tulvilági szépséggel mosolyognak. — Evvel a Hátszegen a tavasz megérkezének örömet ülik. Ez ünnepet régen a földesurak tartották fenn; most többnyire közköltésen esik. — Összegyül ilyenkor legény, leány s az öregek is a vidékből s tilinkó és csimpolya mellett naphosszat zsupálnak (tánczolnak) és isznak; közben a rögtönzéseknél, helyben termő népdaloknak végehossza nincsen:

A telegráf oszlopára,
Oszlopáról sodronyára
Fölteszem az izenetet,
S elhossa a szeretőmet. — Nedejárja.

Ezt pedig, összefogozva, mindig eléneklik:

Zöld levél és vendégség
Szívem szerelemtől ég;
Hej Nedeja, Nedeja —
Üres pipa, tarisnya!

Selyemkendő nyakadba!
Enyémbe juhászbanda;
Ezüstpénz a hajadba!
Szép orezádat oszokolja
Hej Nedeja, Nedeja —
Gyerünk be a lugosba!

Erdélynek, fájdalom, korán elhunyt nagytehetségű journalistája, *Brúz Lajos* (ki egyedül lett volna képes a kis ország elszórt szellemi erőit egy közlöny körül egyesíteni és sikerrel felhasználni) sok tanulmányt tett volt a hátszegi népelet és régiségek körül, melyekből kéziratok is maradtak hátra; sajnos volna, ha kárba mennének.

A hátszegi nép szellemi és physikai tekintetben egyaránt jól termett, dolgos és tehetős; a fáták (lányok) nyaklánczában, a

*) Lásd Cserey-nél és Hammernál.

*) Lásd Stadt- und Geschichtspiegel.

millyen még a Szilágyban és Meszesalján vékony, széles ezüstpénzből áll ki, itt már olyan Lysimachus-aranyokat kapni, a millyeket huszonöt esztendővel ezelőtt üsttel lelt két oláh egy hunyadmegeyi barlangban, — s mégsem tudott a vármegye soha nyomába jöni, kinél feneklett meg — Sugár barna lányai közt Róma hölgyeire nem egy emlékeztet; marczone legényei a legionariusokat juttatnák eszünkbe, ha különben is eszünkbe nem juttatná minden kö, minden tégladarab. De a szalmás házak földje apró római mozaik-cseréppel (a mit Várhelynél most is véka számra lehet venni) — s számozott téglával van kirakva; küszöb és ajtófélf helyett nem egy fejetlen római szoborműre akadhatasz; ijat, kardot, pánczél, pénzt a szántóföld mindegyre vet fel, s minap is egy ember szekérekötő nagyságu arany-lánczot vágott ki a barázdából, olyat hogy a vállán vitte haza. — (Értékét 1800 pftra teszik.)

Különben utóbbad sok helyen kezdenek elmagyarosodni; innen születnek aztán az illyen dalok :

Styi tu drage! tiéd voltam,
De már nem vagyok,
Pintu tyine nu ma argye —
Meg sem is halok.
Nincs az erdő bekerítve
Szkloboduj drumu;
Ki lehet belőle menni —
Nuj baj gye rindu.

Z—y. K—ly.

A hitregel (mythosi) állatok.

(Folytatás.)

4. A tengeri kigyó.

A rettegett tengeri kigyót egész testében valósággal még nem látta senki, noha a tengerészek, a tengerpart lakói majd itt majd ott látnak valamit a tengerben, mellyre rámondják, hogy az a tengeri kigyó. Legalább minden ötödik évben átutazza az ujságokat azon hír, hogy ez állatot látták valahol s a képes ujságok hozzák rajzát is, hogy millyen lehet, millyennek kell lenni ez állatnak, mellyet még igazán senki sem látott. Valami alappal azonban mégis kell birni e sok beszédnek.

1845-ben Bostonban bizonyos Hoch nevű férfiú mutogatott egy roppant csontvázat, melly szerinte a tengeri kigyó csontváza, de melly voltaképen egy kiveszett czetfaj példánya volt, mellyet *Hydrarchos*-nak, vízi királynak is neveznek. Áthozta Európába is s Berlinben megvették tőle több ezer talléron a muzeum számára. Később kisült, hogy e csontváz nagyobbitására, sok ahhoz nem tartozó gerincz- és egyéb csont rakatott be.

Ugyanez időben Amerikában értelmes egyének állíták, hogy a st. lorenzi öbölben egy szörnyet láttak, mellynek hossza 100 láb lehetett. Feje hasonló volt a fókáéhoz, hátgerinczének éle azonban, melly a vízből kilátszott, hullámzatos vonalban pupokat mutatott. Színe feketének látszott, bőre érdes s uszó-szárnyak nélküli testével körben mozgott t. i. farkát feje felé kapta s ismét hirtelen ki nyujtotta. Egy évvel előbb, 1834-ben láttak hasonló állatot Uj Skócia keleti végén, mellynek hosszát 60, vastagságát 3 lábra becsülték; ellenben Lawson kapitány 100 láb hosszúnak írja azt, mellyet ő 1845. és 1846-ban épen azon időben a norvég partok körül látott, feje tompa, mint egy fókáé, tetején sörénnyel, a többiben egészen hasonlónak írja a főnebbihez.

Még nagyobb figyelmet gerjesztett 1817-ben egy állat megjelenése Massachusettsben a gloucesteri öbölben, úgy hogy a bostoni Linné-társulat indittatva érzé magát, bizottmányt nevezni, a dolog mibenlétének megvizsgálására. E bizottmány is ollyannak írja azt le, mint a főnebbi; kigyózó mozgásokkal uszott, miközben olly viznyomot hagyott maga után, mint egy hajó s uszása közben hátgerinczének pupjai ki-kilátszottak a vízből, fejét a víz felett hordára is löttek, de nem ártott neki. Nemsokára ennek kisebb képét a

hullám a partra veté, melly azonban nem volt egyéb, mint egy közönséges, 3 láb hosszú szárazföldi kigyó, mellynek hátgerincze be- tegtség miatt, sokhelyütt pupra összehuzódott. A bizottmány azonban ezt ama nagy kicsinyének tartá s *Scoliophis atlanticus* névre meg is keresztelte. Ezután még többször láttak majd itt majd ott hasonlóféle állatot. Az itt a főkérdés, hogy általában állattanilag lehetséges-e egy illy óriási tengeri kigyó létezése?

E kérdésre nem lehet egyenes tagadással felelni, miután egész sereg kigyónemet ismerünk, melly sós vízben lakik. Illyen a *Hydraphis* az indiai tengerben, melly a szárazföldi kigyóktól összehuzott testalkatánál fogva különbözik. Mások állítják, ha csakugyan léteznék óriási tengerkigyó, annak legalább már csontvázat, kivette volna valahol a hullámzat. De ez nem kielégítő ellenvetés; hisz a tengert s állatait olly kevéssé ismerjük, hogy ezek közül a nagyobbakat sem igen ismerjük közelről, annál kevesebbet tudhatunk azokról, mellyek lenn a fenéken maradvá élnek. Mindazáltal a természetvizsgáló egy óriási tengerkigyó létezését meg nem engedheti addig, mig az ennek létezésére mutató jelek más oldalról is megfejtethők.

1808-ban Orkney sziget partján egy óriási tengeri állat jelent meg. Egész Skóthonban senki sem kételkedett azon, hogy ez a hírhedt tengeri kigyó legyen! Neill hirneves természettudós el is

nevezte *Halsydus Pontoppidani*-nak s azonosnak állítá a főnebb leirthez, mellyet Lawson kapitány is látott. De a tenger az állatot partra vetvén, csontvázából látni lehetett, hogy az nem más, mint a nem ritkán előforduló óriás czápa (*Squalus maximus*).

A tengernek ezen s ehhez hasonló más nagy állatai szolgálhattak alapul a tengeri kigyó agyérémképéhez, mellyeket a tengerészek még folytonosan látnak itt-ott s képzeletükben tengeri kigyónak nevezik. Hasonló óriás állatot látott Mac Quhae kapitány 1848-ban Sz. Ilona sziget s a Jöremény fok közti tengeren, mellyet Anglia legelső állat-ismerője Owen, tengeri borjunak ismert fel. Ez néha 30 láb hosszú s ormányán durva szőr van, mellyet könnyen sörénynek nézhetne valaki. Más esetben talán a csellék (delphinnek) egész sorát nézték egyetlen nagy állatnak s tengeri kigyónak magyarázták.

De akár mint legyen, annyi bizonyos, hogy a tengeri kigyó csak a képzeletben él; mert az ember min-

dent lát, ha képzelőtehetsége valamely tárgy által megragadtatik s fölmagasztaltságba jő.

5. A dühöncz (Höllenfurie, Furia infernalis) vagy szörnyféreg (Mordwurm.)

1728. körül Linnét, Lund vidékén egy séta alkalmával, állításkint egy féreg megcsipte, melly őt közel hozta a sir széléhez. E féreg Stöver szerint Svédországban nem ritka, maga Linné pedig természetrendszerének tizenkettedik kiadásában következőn írja le.

E féreg északi Svédországban Botnia fügazdag posványában tartózkodik; mintha csak a légből esett volna le, hirtelen befuródik az ember és állat testébe és megöli azt nem ritkán negyed-óra alatt. E féreg czérnaszál alakú s mint a haj, olly erős, hengeridomu testtel birt, mindkét oldalról egy sor szőrrel s végre visszahajtott fulánkokkal volt ellátva. Hossza mint egy közönséges szögé, színe mint az emberi testé s két vége fekete. A növényekre mászik fel, honnét a szél és vihar elkapja s ha emberi vagy állati testre esik le, oda azonnal befurja magát; első szurása egy alig látható, jelentéktelen fekete pontként tűnik fel. De csakhamar el kezd viszketni, s később a legborzasztóbb fájdalmakat okozza. Vörös folt, daganat támad, s lázt von maga után, melly az örültségig emelkedik s gyors segély nélkül halált idéz elő. Csak a féreg kihuzása,

Hazai népviseletek : VII. Szászvárosi oláhok.

kimetszése s a sebnek avas nyirolajjal, összefutott tejjel megkenése nyújthat segílyt.

Linné, e leírás daczára, még eddig magára maradt szörnyférgével. Kivüle azóta még senkisé láttá. De az általa leirt seb igen hasonlít ahhoz, melly a bögöly (Bremse, Oestrus) csipése után támad s a Linné által észlelt csipés is olly bögölytől eredhetett, melly előbb lépfenés állatot szurt meg.

Kitűnik, hogy Linné leírásában a mondát követte, melly svéd honosainak ajkán a szörnyférgéről él. Bechstein Lajos szerint Oroszországban is él hasonló monda, hol e férget pókalakban képzelik, melly különösen azokat üldözi mint boszuló, kiken szerelmi vagy egyéb átok fekszik. A hűtlen kedvest közönségesen akkor csipi meg, midőn mással egybekelt. Legörömostebb tanyázik e féreg sokáig

mindig a legforróbb déli órákban teljesítik. Egy illy temetési kíséretet ábrázol rajzunk is.

Az egész menet folytonosan fehér vásznon járda, mellyet hátul hamar fölszednek és elől gyorsan kiteritnek. Legelől 4—6 tánczó vagy vivó lépdel. kezükben hosszú pálcákat tartanak, mellyeket mozgásaik közt egymáshoz ütögetnek. Ezek után jönnek a zenészek a kürtfúvó vezetése alatt, ki is csigádad alaku hangszeréből irtózatot csal ki; a többi hangszer: réztányérok, dobok, fuvolyák stb., mellyek felette őszhangtalan lármát keltenek. A zenészekhez zászlókkal ékesített póznát hordók csatlakoznak; kettő-kettő ezek közül függőnszerű vászonnal van összeköttetésbe hozva. Ezután egy, néha több, rudakon s vállakon vitt vászonnal különféle kép felcífrázott szekrényalaku ravatal következik, mellyek leghátulsójában van a holttest. Ezen nincs semmi különös látnivaló, csak hogy szemei tapasztal leragasztvák.

Szorosan a gyászravatal mellett két férfi megy nagy lepedőkkel, szüntelen legyezve a koporsót, mintha a halottra hűs leget hajtani, avagy arról

Hindu temetési szertartás.

zárva maradt szobának butor, kép s a többi rejtek zugaiban. Midőn az illy szobába valaki hálni megy, éjjel előjő a szörnyféreg s fejen egész az agyvelőig beszurja fulánkját. Az érintett csak egy borzasztó rivalgásra képes még, s azután élettelen hullává lesz.

Félreismerhetlen, hogy ez nem egyéb, mint a keleten a bököl-(Scorpio) és tarantel-pókról élő s ide vándorolt monda.

(Vége következik.)

Hindu temetési szertartás.

Singapore népségének jelentékeny része hindukból áll, kik főleg mint mosók, inasok stb. keresik élelmüket. — A kormány megtiltá nekik, előindiai szokás szerint, halottjaikat megégetni; tehát kényszerülvők azokat eltemetni.

A hinduk temetője, mintegy órányira fekszik Singapore-tól. A temetést

a legyeket elűzni akarnák; egy másik, hosszú nyélen nagy napernyőt tart fölé.

A koporsó után jönnek az elhunyt rokonai. Nevezetes szokás, hogy míg a menet tart, az emberek folytonosan futkosnak utána és azt földdel vagy hamuval telt kiszacskókkal hajigálják.

A sakkjáték magyar műszavai.

Megigértük olvasóinknak, hogy a férfias játékok egyik legszebbikének, a nemes sakkjátéknak, tért engedünk lapjainkban. Míg mások rébuszok, rejtett szók stb. felől megfejtésén találják örömüket, reméljük, hogy mindinkább szaporodni fog azok száma, kik a gondolkodást fejítő sakkjátékban keresend-nek a tél hosszú estéiben kellemes időtöltést. Egy, néhány hónappal ezelőtt közölt cikkben egy értelmes sakkjátékosunk, (ki régóta foglalkozik e játék elméletével s legközelebb egy magyar sakk-könyvet is fog közrebocsátani), *Rozsnyai* Mátyás ur, értelmesen fejtegeté e játék történetét s szépség-

geit s példákat hozott fel arra is, hogy hazánk valamint régebben, ugy most is bővelkedik ügyes sakkjátékosokban, kiknek nevei az európai fő sakk-klubokban is legjobb hangzással bírnak. Azóta számos kérdezősködés, ajánlat érkezett hozzánk az ígért sakk-feladatok megindítása iránt, s ugy sejtjük, hogy nemcsak a főváros, hol hirneves sakkistákat ismerünk, hanem a vidék egyes helyein szétszórva is számos szenvedélyes, értelmes kedvelője van e királyi játéknak. Ugy hisszük annál fogva, hogy csak lapunk érdekét emeljük és sokaknak kedves dolgot cselekszünk, midőn a külföldi illusztrált lapok példájára minden két hétben mi is közlünk egy-egy feladványt s később azok megfejtését, valamint, egyes sakk-matadorok által eljátszott, híres partiek ismertetését. Az első feladvány mai számunk utolsó lapján látható.

Mióta e tárgy először lőn megpendítve lapunkban, nem töltöttük egészen tétlenül az időt. Megrendeltük külföldön a feladványok közléséhez szükséges nyomdai készletet, a betűalakra készített idomokat. Levelezésbe, közelebb érintkezésbe jöttünk olly férfiakkal, kiktől e téren biztos támogatást várhatunk, s valamint hisszük, hogy idővel a pesti előkelőbb sakk-társulatok közlönye lehetünk, ugy azt is reméljük, hogy távolabb lakó nevezetességek is, mint Willmers Rudolf ur Bécsben, Bayer Konrad ur Olmützben, az „Einsiedler in Tyrnau“ név alatt lappangó gróf Pongrácz, továbbá Anglia egyik büszkesége, Löwenthal hazánkfia, a londoni „The Era“ sakk-lap szerkesztője s a St. George sakk-klub titkára stb. stb. nem fogják tőlünk megvonni közreműködésüket.

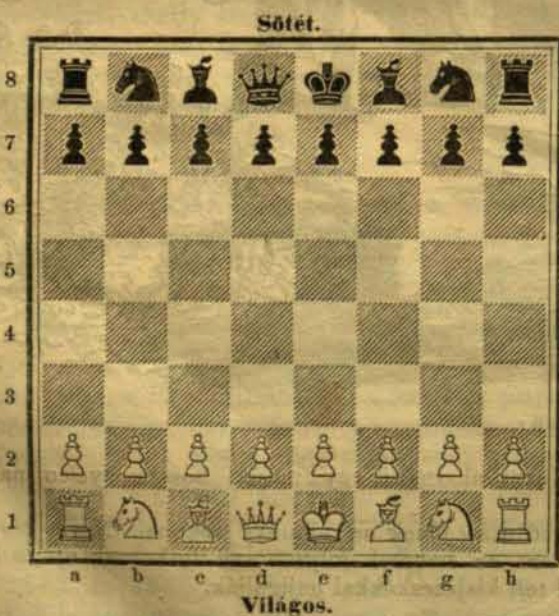
De a mi fődolog volt, tisztába kelle jöni mindenekelőtt a sakkjáték műszavaival. Itt szabatos, határozott műnyelvre van szükség, melly ha sikerül, ezáltal általában nyelvünk gazdagságát is neveljük. Legtöbbet köszönhetünk e részben Rozsnyai Mátyás ur közreműködésének. S midőn az általunk megállapított kifejezéseket most közzéteszük, nagyon érezzük azt is, hogy itt még sok simításra van szükség — a mit mi, mint sok másban, az élettől és gyakorlattól várunk és remélünk legbiztosabban.

Lapunk az egyelőre történt megállapodás következtében, sakk-közleményei körül az alább következő műszavakat fogja használni s azok megtartását kéri.

Az említett cikkben *) mellyet több hónappal ezelőtt „figyelmeztetésül és előcsatárul“ bocsátottunk közre, ki van fejtve e keleti származású játéknak harcias jelleme. Küzdőtér az, mellyen a győzelem nem a véletlentől, hanem a harcjátékot intéző felek ügyességétől, belátásától s számításától függ. E harcias színezetet kell a műszavak magyarítása körül is szem előtt tartanunk. — (Fölteszük egyébiránt, hogy a sakkozás elemeit, a felállítást, az egyes alakok mozdulati szabályait stb. az olvasó már tudja, vagy más uton tanulja meg.)

A harcztér neve **sakktábla** (Schachbrett.) Ez 64 mezőre (Feld) van osztva. Rajta külön mezőkön 32 alak (Figuren, Steine) foglal helyet. Ezek között 16 világos és 16 sötét. (Itt a „fehér“ és „fekete“ szavakat azért nem lehet használni, mert a jelzésnél egyforma kezdőbetűjük: az f. zavart okozna, így pedig a v. (világos) és az s. (sötét) nemcsak teljesen érthető, de történetesen még a német „weiss“ és „schwarz“ szavak jelző betűivel is megegyeznek.)

A sakkfeladványok megértése tekintetéből a sakktábla kockáit vagy mezőit betűkkel és számokkal szokás jelölni. A vízirányos vonalban a, b, c, d, e, f, g, h, betűkkel, a függélyes vonalban 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8. Játék kezdetén a sakktábla, midőn minden alak elfoglalja helyét, illy képet mutat (hozzá írva a tájékozó betűket és számokat is) :

Az egyes alakok, először a tisztek, azután a legénység nevei :
 1) **Király** (König, king, roi), minden nemzet nyelvén ugyanaz, az maradhat nálunk is.
 2) **Vezér** (Königin, queen, reine, dame, vierge). Ezt minden nemzet „királynénak“, „asszonyinak“ nevezi ugyan, de — mint fentemlített cikkünkben Rosnyay ur is magyarázta — helytelenül. A persák „vez“ nek vagy „vezir“-nek nevezték eleitől fogva; ezt a szót ferdítették el a kö-

*) Kiket ez úgy közelebbről érdekel, azoknak ajánljuk annak újra elolvasását. Található a V. U. f. e. 26 számában „A sakkjáték“ czim alatt. Szerk.

zépkorban az európaiak „vierge“-szű re. De kérdés, mit is keresne olly harcztéren, minőnek jelképe a sakkjáték, a királyné? S a ki ezen sakk-alak fontosságát, bátor és mindenfelé kiható mozdulatait ismeri, nem látja-e be első pillanatra, hogy ez alak valóban a harc lelkét, a vezért, személyesíti? Ez az ő megillető neve; ezt adjuk meg neki a magyarban, hol reá igen alkalmas szavunk van. „Királyné“-nak a magyarban már csak azért sem lehetne nevezni, mert ekkor a királyal egy kezdő betűje (k) lenne, a mi a jelzésnél igen alkalmatlan volna. „Asszony, nő vagy hölgy“-elnevezés igen izléstelen lenne. Tehát a másik alak a — **vezér**.

3) **Futár** (Laufer, fou, bishop), a közéletben „futó“-nak mondják, de futár már csak azért is jobb, mert tisztább főnév, mint amaz, melly inkább melléknév. (Itt ott az idegen elnevezések példájára tréfásan „futó bolond“-nak is hívják.)

4) **Huszár** (Ritter, Springer, Rössel, chevalier, knight). Rendesen „lovag“-nak, „lovag“-nak mondják a közéletben, de mikor nekünk a lovas katona kifejezésére olly gyönyörű ősi szavunk van, mellyet az egész világ ismer s elfogadott, nem látjuk át, miért ne használjuk itt a „huszárt“?

5) **Bástya** (Thurm, tour, roche, castle). Itt-ott toronynak is neveztetik, de mint ostrom tárgya, helyesebbnek látszik a bástya-név.

6) **Gyalog** (Bauer, pion). Rendesen „paraszt“-nak mondatik, de ennek nincs értelme. Mit keresne a paraszt a háboruban? Ki szántana, vetne, ha a paraszt is harcolna? Harcol biz az, de akkor beáll katonának s lesz belőle — **gyalog**. Magyarországon több helyen nem helytelenül nevezik „fikának“, de ez kissé pórias hangzásu. (Legjobb volna még a baka elnevezés, hanem itt az a baj, hogy a kezdőbetű (B) összeütköznék a Bástya kezdőbetűjével. Ezen tán még később segíthetünk. Azt sem szeretjük, hogy a gyalog kettős betűvel (gy) kezdődik, a mit jó volna egyszerűsíteni.)

A jelzés tehát következőleg fog történni a Vasárnapi Ujságban :

Király = K.	A többi jelek : sakk (a királynak) = +
Vezér = V.	kettős sakk = ++
Futár = F.	mat = ±
Huszár = H.	ütés = ±
Bástya = B.	sakk és ütés = ±
Gyalog — nem jeleztetik; ha néha szükséges = gy.	mat és ütés = ±
	rövid elsánczolás (kurzo Rochade) azaz : elsánczolás a király-szárnyra . . = 0-0
	hosszu elsánczolás, azaz : elsánczolás a vezér-szárnyra = 0-0-0
	partie vagy remis, azaz : a partie függőben marad . = =

A mozdulatok (huzások; Züge) egy jeleztetnek, hogy azon mező, melly az alak állott és az, a mellyre mozdult, egy vonal által összeköttenek. Ha az alak mozdult, akkor ennek kezdő betűje előltétetik az általa elfoglalt mező jelző betű és szám elé; a gyalogoknál ez nem szükséges. Például :

V d 1 — g 4 (annyit tesz, hogy a d 1 mezőn álló Vezér átmegegy a g 4 mezőre), továbbá :

V g 4 — b 4; H g 1 — h 3, H h 3 — f 4; — ha pedig csak így áll : f 1 — f 4, akkor ez annyit jelent, hogy az f 1 mezőn álló gyalog (kit jelezni nem szokás) átment az f 4 mezőre.

Egyit tartottunk az általunk követendő műszavakra nézve szükségesnek előrebocsátani. A sakkjátéknál előforduló egyéb számos műkifejezést, időszakonként fogjuk ismertetni addig is, míg a kilátásba helyezett magyar sakk-könyv napvilágot láthatna.

Felhívjuk e tárgyra mindazok figyelmét s közremunkálását, kik iránta érdekelve vannak. Hiszen evvel is egy új hézagot töltünk be irodalmunkban, ez is egy pár homokszem lesz ismét irodalmunk épületének felépítéséhez, ez által is egy kis emancipációt segíthetünk ismét elő a külföldi irodalmak befolyása alól. Elismerjük, hogy közlött műszavaink még nem mind szabatosak, de ezen hiányon csak közös vállvetéssel segíthetünk s legyen ez elég kezdetnek. Így p. o. nagy szükségünk volna egy jó szóra a **partie** kifejezésére, a minek azután hasznát vehetnők minden más játéknál. S így még más szavakra, mellyek a fentebbi sorozatban mintegy kirírnak a jók közül. Azonban a **mat** szón fenn ne akadjon senki. Ezt szándékosan és öntudatosan hagytuk meg, mert az nem a német „matt“, hanem szanszkrit „math“, melly **halált** jelent. E szónak van nyoma a spanyol-arab „matador“ szóban is, a mi annyit tesz, mint haláltoztató. Annál fogva, miután ugy is általános el van fogadva, bizvást megtarthatjuk keleti származásu nyelvünkben mi is a **mat** szót.

Ajánljuk a lapunk végén látható első sakk-feladványunkat.

A francia hadsereg.

(Folytatás.)

III.

A francia sorgyalogságnak a rohamban kevés párja van Európában. Midőn a zászlóaljuk **szuronyt szegesse** előnyomulnak, erőködésük ritkán marad siker nélkül. A lövöldözés, a francziáknál csak másod rendben bír fontosságal. Ezért írta Napoleon császár a Genuában kelt híres hadseregi parancsban „Tartsatok össze a csatában, és ne hagyjátok el soraitokat, hogy egyenkint előre menjetek. Ne tartsátok czélszerűnek a tulságos buzgalmat, mert én

csak heveségtől félék. Az új löfegyverek csak távolban veszélyesek, s azok nem fogják gátolni, hogy mint eddig is, a szurony maradjon a francia gyalogság félelmes fegyvere.

9. számú rajzunk a sorgyalogság tisztét és közemberét tünteti elénk. A francia tiszt fő jellemvonása, hogy mindig háborus időköt óhajt. Előtte azon kormány népszerű, mely őt harezba viszi, azért is a Napoleoni uralkodás, már csak a nagy császár emléke miatt is a katonaság előtt a legnagyobb tetszésben részesül. A francia tiszt, egész fel a kapitányig, meglehetősen rosszul van fizetve. A törzstisztek, őrnagyok és ezredek feltűnő szigorral különítik el magukat a kisebb rangú tisztektől. Mondhatni, hogy Franciaországban a kapitány és az őrnagy között, társalmi tekintetben nagyobb különbség van, mint Németországban az őrmester és hadnagy között. A francia tiszt, csak azért, hogy tiszt, még nem tagja a magas körbeli társaságoknak; a kapitány úgy tekint a tisztira, mint életpályáján, közöttük nincsenek olyan fiatal uracsok, mint például Angliában, kik csak azért lépnek az ezredbe, hogy fényes egyenruhájukkal a táncvigalmakban büszkélkedjenek s pénzüket vig pajtasok között költhessék.

A francia tiszt ritkán szokott házasodni, hanem ha szolgál a szerencse, és tábornokságig viheti, nem igen marad feleség nélkül. Vagyonos szülők gyermeke csak kivételképp kezdi pályáját a gyalogságnál, s a főhadnagy előrelátásból nem házasodik, mert reméli, hogy 45 éves korában ezredes lesz, s akkor, hite szerint, válogathat a legszebb és leggazdagabb lányok között.

A közvitézék Franciaországban az ugynevezett vig ficzkók közé tartoznak. Hivatalos adatok szerint a közemberek felerésze nem tud olvasni, az ilyenek azzal vigasztalják magukat, hogy nem lesz belőlük káplár, a kinek magán kívül még másokért is felelni kell.

Az utazók, a kik Franciaországot bejárták, egyhangulag állítják, hogy a midőn először láttak egy francia zászlóaljat kiállítva, egészen megcsalva érzék magukat. A legénység sovány és gyenge testalkotású: mozdulata szabálytalan, könnyed és hanyag s mi a ruházatot illeti, a csinosagra sem nagy figyelmet fordítanak. Azonban a külső csal: a kiaszott arcú katona edzett izmokkal bír; a látszólagos hanyagság színe alatt az önbizalom ereje rejlik; az öltözetbeli csinoság helyébe a kényelem és czélszerűség rendszere van behozva.

A francia hadseregben van 100 ezred sorgyalogság. Béke idején egy

ezredben van 2 mozgó, és tartalék zászlóalj. Az előbbieken van 8 század, a tartalékban 7. — Midőn a zászlóalj sorba áll, a széleken az egyik század granátosokból, a másik könnyű gyalogokból áll. E két század „válogatottnak, (d'élite) a többi hat középpontinak nevezetik (Compagnies du centre.) A válogatottak közé nem vesznek olyan njoncot, a ki legalább már 6 hónapig a középszázadokban nem szolgált volna.

Háboru idején, minden zászlóalj két századot külön választ s akkor ezekből a 4-ik zászlóalj alakul; a szabadságosok behivatnak, s az ezred létszáma 4000 emberre emelkedik.

A francia gyalogság két kabátot visel, mely majdnem térdig ér. A nadrág téglavörös. A granátosok vörös vállrojtot voltigeur századok sárgát viselnek. Az előbbieket e mellett jelként vörös posztóból égő granátot, az utóbbiak vadászkürtöt viselnek.

A vadászok (10. sz. kép) összesen 20 zászlóaljat képeznek. 1851-ben még csak 10 vadászzászlóalj létezett, a mostani kormány kitűnő figyelmet fordít e fegyver-nemre, s a zászlóaljak egymást felváltva, Vincennes-ben szoktak begyakoroltatni, azért is vincennesi lövészeknek nevezetnek. Egyenruhájuk hasonló a sorgyalogságéhoz, azon különbséggel, hogy zöld vállrojtot viselnek, s a bevarrások (passepoils) sárgák.

11. sz. képünk a gyalogságnál létező trombitást, dobost, karvezetőt és az ezredbeli ácsot tünteti elénk.

A tüzérség (12. sz. kép) a francia hadsereg legjelesebb osztálya. A leghíresebb francia tábornokok a tüzérségen kezdik pályájukat. Az „Ecole polytechnique“ világhírű intézet, s ezenkívül a tisztek és altisztek számára külön iskolák léteznek.

A tüzérségben van: 5 ezred gyalog-tüzér, 7 ezred lovassági tüzér, és 4 gyorslovas tüzér. Összesen 16 ezred 197 üteggel, 60,000 ember. 49,000 ló 1182 ágyu. A jelen évben behozott vontosövű ágyuk gyakorlati czélszerűsége, a lefolyt olasz hadjáratban fényesen bebizonyult s azóta más hatalmak is elfogadják az új rendszert. Megjegyzendő, hogy a francia tüzérek rövid löfegyvert is viselnek, mely széles szuronyal van ellátva.

13. sz. képünk három markotányosnőt ábrázol. A széles karimájú kalapot viselő a gyalogságnál, a másik szemközt az előbbitel a suavoknál, a harmadik közből a lovasságnál van alkalmazásban.

(Folyt.)

T Á R H Á Z.

Egy vidéki ember levelei Pestről.

II. Első sétá: a hatvani kaputól a szénatérig.

Elvégre Pesten voltam. Felültem egy omnibusra, s vittek, magam sem tudtam merre. Midőn a kocsit megállott, kérdezősködtem, hol találnék egy alkalmas vendéglőre? s elvezettek az újvilág-utcába, az „arany sasba,“ hova rendszeren alföldi magyar emberek szoktak szállni.

Epen harmincz esztendeje mult, hogy utoljára laktam Pesten. Akkor is későn este érkeztem a városba. Emlékezem, gyönyörű augusztusi holdvilágos éj volt, s én este 9 órától egész reggeli 2 óráig össze-vissza barangoltam az utcákat, s mindenkefelett az érdekelt, ha eltévedtem, s egyszerre véletlenül oly helyre bukkantam, hol már egyszer megfordultam.

Most már egykori juratu-i lábaim rég elhagytak, törődött, zuzódott testemnek jól esik a nyugalom. Csak egy pár pillantást veték a gázvilágításra, gyönyörködöm a denevérszárny-alaku fényes lángon, vacsorát szokásból evém, s azután lefeküdtem. Tetszettem magamnak, hogy illy közönyös ember válhatott belőlem, s elhatározám, hogy a szép várost, mellyről annyit olvastam, s mellyet újra látnom, szívem fővágya volt, majd csak reggel, napvilágon, fogom szemügyre venni.

Reggel 6 óra volt, midőn az utcára léptem. Először azt gondolám, fel fogadok valami vezetőt, de mégis jobbnak itélém, ha egyedül vetem oda magam a már zajgó népség hullámai közé. Ez esetben legalább járók, kelek, a merre tetszik, ott állok meg és vizsgálódom, hol kedvem tartja, s ha eltévedek, majd csak eligazodom; felkeresem a régi ismerős helyeimet, s annál nagyobb lesz örömöm, ha tapasztalom, milly változások történtek ennyi idő óta. — És hogy szemléldéseimet ott kezdjem, a hol az azelőtti napon a vasutról letettek, megindultam az indóház felé.

Mindjárt elmondom, hogy jártam. Én bizony azt gondoltam, hogy a vasuti pályafő csak is ott lehet valahol a város délkeleti részén, a merről hajdanában is Pestre szoktunk volt érkezni; azért az ugynevezett hatvani kapuhoz érve, kételkedés nélkül jobbra fordultam.

Nézek az utca szemközti oldalára, s úgy veszem észre, hogy ott minden azon állapotban van, a mint azt azelőtt 30 évvel elhagytam. Epen hogy a Grassalkovics herceg-féle granariumból lakóházat csináltak, s az országút felé eső boltokat bérbe adták az ócska vasat áruló zsidóknak. A szeglet-ház után egy hosszú kőfal-kerítés következett. Ez régente a fűvészkert volt, most csak egy pár fa van még benne; az udvaron gazdasági gépek voltak kiállítva, balról, a fal mellett, Paprika Jancsi bohózkodott egy nagy rakás gyermek rettentő mulatságára.

Annál inkább volt okom meglepedni az utca másik oldalával. Tüstént tehát, hogy a rut helyről nézzem a szépet, átmentem a szemközti részre, s onnan gyönyörködöm, milly nemes izlésben épül ezen ifju város. A sárgára festett Zrinyi-vendéglő helyét kevély háromemeletes palota foglalja el. Az

új kávéházzal egyszersmind a réginek kéteshírű vendégei is elpusztultak; a ház előtt melegeghajlati növényekkel kerített sátor alatt csinos uri közönség ült az asztalok mellett. A kávé finom illata odacsalt volna, ha lelkem vágya, hazám fővárosát ujonan létrejött szépségeiben minélelőbb csudálhatni, étvágyammal nem erősebb.

Igen meglepett engem a pesti új kövezet is. Egykoron e széles utca valóban megérdemlé, hogy országutnak nevezzék. Sárból és homokból készült, s kátyukkal bővelkedő töltés huzódék ott keresztül, hol most végtől végig négysegű kövek vannak lerakva. A sima kövekből épült járdán rég nem érzett könnyűséggel lejtettem, s háladatlansággal vádolám az ujságírókat, a kik, tárgy hiányában, e nagy költségbe kerülő granit koczkák felett elménczkednek, pedig sok helyütt hazánkban bár a templom lenne oly szépen kövel kirakva, mint Pesten a járda.

A Zrinyihez címzett ház után még néhány tetzetes külsejű épület következik. Igen kedvező benyomást tesz a szemre, ha a góth íveket és cifrázatokat a jelenkor építészetének kényelmeivel összekötte találjuk. Van itt egy épület, mely nézetem szerint tulságosan el van czikornyásítva. De azért hadd legyen illyen is: a kimért szabályozott építkezés a legnagyobb várost is egyhanguvá, unalmassá teszi. A városoknak az épületek változatossága nyájas külsőt szokott kölcsönözni. Öszhangzásban van ez az utcák ellepő tarka sokaságával. A nagy világ e külső képe nem tánczterem, a hol csupán fekete frakkokat látunk, nem kaszárnya, mellynek udvarán csupán fehér egyenruhás sorok vonulnak szemünk előtt.

Elhaladva a régi fűvészkert falkerítése mellett, észrevehén, hogy a mi az épületek szépségét illeti, a balsor szerepet cserél a jobbal. Itt már a külváros felé eső részen kezdenek a házak szépek lenni, míg ellenkező oldalon többnyire csak régi ismerőimet találám fel.

Ott állottam, a hol hajdanában a „Rongyos lámpáshoz“ címzett szennyes csapszék gubbaszkodott. Kerestem a sárral befecskendezett falakat, mellyekről egy időben valamelyik diák társam mondá: „épen illyen voltam én másfél esztendő koromban, ha anyám egy kanál szilvaizet adott, hogy ne sirjak, s én bekentem magamat.“

Most egy igen díszes, és egyszerűségében is sokat mutató épületnek homlokfala emelkedett előttem. Az első pillanatban az jutott eszembe: ez tán a nemzeti muzeum! de miután előtte s körüllette szépen zöldelő kertet nem láttam, elismerém tévedésemet. Elhagytam a járdát, s az utca közepére jöttem, hogy onnan nézzek végig az épületen. A felirásból megérthettem, hogy ez az új Állatgyógyászati intézet. Örömöm határtalan volt, mert úgy gondolkodám: Ha illyen palotában tanulják a lódoctorságot, hány emelettel bírhat azon fényes márvány-oszlopokon nyugvó kevély építmény, mellyben a magyar egyetemi ifjuság, a szenvedő emberiség érdekében az orvostudori koszoru elnyerése után fáradozik! Csalódásomat máskor írom le, de ezóta nagy vigasztalásomra értesülék, hogy az egyetemi orvosi kar számára épen most van tervben egy oly épület, mely a céljának megfelelően.

Alig menék néhány lépéssel tovább, s ime a balról előttem elvonuló házak tetői felett egy magasztos izlésben emelkedő s nyolcz korinthiai oszlopon nyugvó homlokcsarnokot pillanték meg előtünni. Ezen épület egy roppant telek közepén állott, az utca felől márvány alapokra rakott vaskerítés futott végig, mellyen tul szemet örvendeztő pázsit mosolygott felém: a bokrok és virágok sokasága jelenté, hogy szeretettel ápolt hely az, a hova érek.

A *nemzeti muzeum* tiszteletet parancsoló, s ünnepélyesen nagyszerű palotája állott előttem!

Valóban önmegtadadásomba kerult, hogy nem mindjárt rohanva futék előre, s mindjárt érkezésem első napján átvizsgálám az épület csarnokait, és sieték bámulni az itt összehalmozott történeti, művészi és természettani kincsek halmaza felett. Azonban az ilyen magamféle élemedett koru legény, mindent rendszeresen, sorjában, annak módja szerint, ugyszólván, taktusban szokott vizsgálata tárgyává tenni. Kiindulásom percében feltevém magamban, hogy Pestet először kívülről akarom látni és megismerni, hogy annál teljesebb legyen élvezetem, a midőn a sor a belsőnek tanulmányozására kerül. Hiába! én nem tudnám az ebédet még szalonnázott fácán pecsenyével kezdeni; nálam a szokás szükségé tette, hogy előbb egy pár kanál levest szörpentsék be.

Körüljárám tehát az épületet. A nyolcz oszlopon nyugvó homlokzat festőileg szép: a háromszög mezejében pompázó szobrok művészekek alól kerültek ide. Az alakok azonban nem kőből faragva, hanem valami ércvegyületből levén öntve, a festés rajtuk megkopott, s azért ez idő tájban hatásuk a felületesen vizsgáló előtt jobbra elvesz. Az épület többi része egyszerű, de az arányok nagysága, kétségtelenül palotai tekintetű kölcsönöznek a cikornyától ment nemes külsőnek. Az épületet művészileg rendezett ékes ligetkert veszi körül: hogy az utcára eső vonalon kívül a vaskerítés hiányzik, nem vette el kedvemet. Másutt, gazdagabb országokban sem egy pár év alatt jönnek tökéletességre a nagy művek, mellyek századokra alkotvák.

Hogy a muzeumot környező tér épületei, csekély kivétellel szörnyű elentétet képeznek a középben emelkedő nemzeti intézettel, az baj. De még na-

Egy pillantást veték az utcán végig, és szemeim a nyíláson keresztül az ós Gellérthegy szikláinak déli ormait láták a távolból előmeredezni. De csakhamar visszafordulék azon helyre, hol egykor a kecskeméti-kapu állott, s itt tartám fényes bevonuláshoz a belváros tömegei közé. *Nagy Tamás.*

Pótló tudósítások a Kazinczy-ünnepélyekről.

— (*Kazinczy-ünnep Egerben.*) T. szerkesztő ur! Eger közönsége sem maradt hátra azon lelkesek sorából, kik meghihetve az ügy szent tüzétől, irodalmunk előharczósa, nyelvünk apostola s a hazafiság mártírja, *Kazinczy Ferencz* születésének évszázados megünneplésére hazánk szerte egybegyülekezének, hogy így egy test-, egy lélekbe olvadva, irodalmunk vezére emlékének áldozhassanak.

Egy hó telt el azóta, mióta önök az ország szívében olly lélekemelőleg áldozának; — egy hó mult el, mióta nemzeti lapjaink telvék nagy Magyarország különböző helyeiről, hason ünnepélyekről hangzó örömtelt tudósítások közlésével, — egy hó mult el, mióta mindezeket olvasva, látva és tapasztalva, kérdeztük önmagunktól: hát Eger azalatt, míg honfitársaik örömrában usznak, jéghideg, hangtalan és közönyös maradjon-e? — Akadt vezér, ki a zászlót kezébe ragadva, emlékeztette Eger közönségét, miszerint a *Dobó hős tette büszkén emlegető egrieknek is illő, a nemzet örömeiben résztvenni.*

És azon férfiú *Hetényi József* színigazgató vala, ki egész őszinteséggel előterjesztvén, mikép akkor, midőn a nagy nemzeti ünnepély honszerte megtartatott, ő és színészársulata a színhelyek változtatásával vala elfoglalva, s így a nagy költő ünnepélyét meg nem ülhetette, — nov. 30-át tüzi ki az ünnep napjául.

A felhívás nem vala „kiáltó szó a pusztában.“ Daczára a folyton hulló esőnek, szép közönség — úgy nők, mint férfiak feles számmal — gyült egybe a casinó tánczterméből rögtönzött s kivilágított Thalia templomába (mellynek háttérben diszelgett Magyarország címere, jobbról Melpomene álczája s Orpheus lantjával, balról babér-koszorúval és kisdob zászlókkal feldiszitve, hol jelét adtuk annak, hogy *honunk jeleseiben hazánkat szeretjük.*

12. Tüzérség.

A francia hadsereg. — (Lásd a szöveget 594. lapon.)

10. Vadásztiszt és közvitéz.

13. Markotányosnők.

9. Sörgyalogsági tiszt és közvitéz.

11. Trombitás, dobos, karvezető és ács.

gyobb baj volna, ha a város ezen részén afféle közepeszerű nagyságú régi házak foglalnának helyet, mert ez esetben e szép jövődőt ígérő hely tán ötven évig is közepeszerű állapotában maradna, míg ellenkezőleg az apró házak helyén s az üres telkeken kevesebb költséggel emelkednek a legszebb épületek, amint a jó Isten Pest számára kereskedelmi tekintetben ismét jobb éveket fog ajándékozni.

A muzeum háta mögött a szép és igen czélszerűleg épült lovaglói iskola látható. A remekül öntött rézparipa, melly a már teljesen kész épület homlokát díszitendi, jelenleg még az udvaron várja, hogy rendeltetése helyére tétessék. A lovaglóiiskola mellett a szintén kész testgyakorló-iskola épült fel. A ház belsejében a vívótermek, az udvaron a gymnastikához szükséges faalkotványok láthatók. Boldog kor, mellyben az ifjuság, a főváros közepén, a testi és lelki nevelés minden eszközeit, nehézség nélkül feltalálhatja.

Még egy pár pillantást veték a muzeum homlokfalára, s aztán megígérve a rövid időn bekövetkező viszonzlátást, tovább menék.

Alig hagyám hátra a sötét vörösre festett vasból készült kertkerítést, ime egy igen régi ismerőm tűnik szemem elé, azonban ugyancsak megviselt állapotban. Ez az országszerte elhíresült „két pisztoly“ című vendéglő! Igazán mondja a példabeszéd: a ki nem halad, elmarad. A házat ugyan régi helyén, s régi formájában találtam, hanem az utca, időközben fél öllel magasabba emelkedett. Az így meghunyászkodott tanya most már szegyenleni látszik, hogy elmaradt a kortól, s talán ha tehetné, félrevonulna az utból, mint az elrongyosodott gavallér, ha csinosan öltözött régi társaival találkozik.

Jól emlékezem azon időre, a midőn ha az ember a „szénaterre“ jutott, az hitte, Kecskemét valamelyik zugpiacát látja maga előtt. A kövezet, s a minden irányban szétágazó járdák azonnal barátságosabb külsőt kölcsönöznek e kietlen városrészeknek. A reformatus egyház hívei épen most bonták le a templom tornyának tetejét, hogy a roncsolt fedélzet helyébe sugár magas, s messzire fénylő tetőt rakjanak; az iskola- és paplak megkapá a második emeletet is. Azontul, mint örömmel vevén észre, a mézárós-utcán, melly különben csak az ország-ut folytatása volna, a jobb soron a legszebb épületek emelkedtek.

Illy érzelmektől áthatva, láttuk felgördülni a függőnyt, midőn a színháttérben ügyesen utánzott virágerdő közepett, körülvéve több nap-, hold- s csillagtól, feltűnt *Kazinczy Ferencz* mellképe, külön állványra helyeztetve. — Riadó éljenzés hangzott fel erre; jobb és bal oldalon álló magyar öltönyű színészek ajkairól pedig *Vörösmarty „Szózata“*, mellynek befejeztével „*Kazinczy Ferencz emlékeztet*“ *Tóth Kálmán* dicsőítő költeménye következett, felolvasva *Török Zsigmond* másodigazgató által. — A második szakaszul beosztott *Szigeti „Becsület szava“* került színre, melly megállá helyét egész becsülettel; záradécul „*Kazinczy Ferencz dicsőítése*“ igen sikerült nagy allegorai változatokkal fejezte be az ünnepélyt.

Tán említenem is felesleges egyébiránt, miszerint közönségünk lelkes éljenezéssel nem bánt fukarul, s különös kihívásban részeltetve a díszítés eszközölését, *Partényi Jánost.*

A közönségnek elégtelt távozása után a fiatalság az étterembe ment, hol a fehér asztalok mellett az ünnepély befejezéseül meglehetősen tüzeskedett. — Az egri borból özőnlő toasztok természetesen nem maradhattak el, mellyekben kifejezett ohajoknak, ha negyede tejesülne is, elég volna egy hosszú életre.

— (*Kazinczy-ünnep Kalocsán.*) A magas lelkesedés, melly ez ügyet országszerte kísérte, bennünket is a nagy nap megünneplésére birt. A casinó az ünnepély programját azonnal kifüggeszté, mellyből a következők különösen kiemelendők: *Kazinczy* diszesen felkoszorúzott arczképe előtt *S. ur Szász Károly* pályaművét olvasta fel; azután *Vörösmarty „Szózata“* a rögtönzött kar egybevágó harmoniával dalolta el, a mi nagy lelkesedést szült. *D. ur* szavallatát növekvő figyelemmel hallgaták a jelenvoltak. A szünetek közt *Láng karnagy ur* által oktatott zenészeink nemzeti dalainkat játszták. Végre az ünnepélyt ősi szokásint áldomás és reggelig tartó táncz zárta be, miközben aláírási iverk bocsáttattak ki, s csakhamar 207 ujft., 6 db. arany s néhány ezüst huszas gyült egybe a *Kazinczy*-alpra. A casinó az érdem, ez gyujtá lángra az áldozatot, mi leróttuk kötelmünket, mellyel hazánk e jeles bajnokának tartozánk, bár nem olly fényesen, mint hazánk más vidékein, de nem kevesebb hazafias készséggel s örömmel.

S. L.
+ (*A Kazinczy-ünnepélyt Szatmáron*) nov. 23-án méltó fényben, nem-

zeti díszruhában leginkább a vidék lakói képviselték. Az ünnepély programja érdekes volt. A város fényesen ki volt világítva. Az iskola-utca Kazinczy-utca nevet nyert. Esti 9 órakor nagy lakoma tartatott, melyben mintegy 150 egyén vett részt a megye minden részéből. Vajás Károly ügyvéd ur felszólalása folytán mintegy 300 pft. gyűlt be a Kazinczy-alapítványra. Ezenkívül kilencz szatmári lelkes hölgy a Kazinczy-ünnep emlékére egy párnát készített, mely 17 p. fton el is adatott árverés útján. Ez összeg a rom. kath. és hely. hitv. gymnasium kitűnő növendékei számára magyar pályaművek készítésére alapul határozatott. Végül a jelen voltak elhatározták, hogy ezentul mindnyájan magyar ruhát fognak viselni.

Moldva. Bottosán, nov. 16. (Kazinczy-ünnepély itt is. — Magyar szellem és lelkesedés nyomai.) Örömezetek között ragadok tollat önnel s nagy számu tisztelt olvasóival tudatni, miszerint ez idegen égalj alatt is megtartók — habár nem olly nagyszerűleg is, mint a kedves testvérhaza hű fia a két testvérhonban, — de mégis az itteni népszokásokat s más hangzásu nyelvet tekintetbevéve — elég fényesen a halhatatlan *Kazinczy Ferencz*ünk százados ünnepének emlékét. — Ugyanis fáradozásimnak sikerüle egy itteni ismerősöm nagy salonjában egy zenészi s szavalati estélyt rendeznem, hová is ismerőseim, jóézelümü barátaim közül többeket meghívtam; — kik is örömmel fogadva meghívásomat, eljövének sokan, jelenlétükkel e nagy est dicső emlékét még jobban emelendők. — Előbb földiszítve a terem falait, hirneves, politikai téren működő s szépirodalmi magyar írók arcképeivel s egynehány nagy jelentőségű magyar történeti képpel, elközelge a várva várt est, midőn jelentkezni kezdének a meghívott s hivatalan vendégek; — kik között a legkevesebb magyar s francia s a legtöbb német és oláh egyén vala. — Az est nyitányát megkezelők, egy általam, ez est nagy emlékére készített, *Kazinczy* czimet viselő, magyar szellemet lehellő *Indulóval*, melyet az öt tagból álló zenekarunk elég szabatosan, a jelenlévő vendégek meglegedésére eljátszott, mellynek öt hangszerre áttett hangjegyeit, a tisztelt szerkesztő ur engedelmével kész leendek fölküldeni, hogy legalább, ha nem is a nemzeti színházi karszemélyzet, de valamely cigányzenekar egyszer-máskor eljátszassa, hogy a nagy érdemű közönség meghallhassa, mit tudnak itt a külföldön is készíteni. — Ezt követé a halhatatlan magyar nyelvkirály életének, tetteinek s működésének általán röviden elmondott vázlata, mellyet, hogy a jelenlévők is megérthessenek, három, u. m. német, francia és oláh nyelven mondan el. — Többen voltak a vendégek között, kik előtt ismeretes volt e halhatatlan név. — Ezután következének magyar és olasz dalművek kellemes dallamiból szerkesztett egyvelegek, mellyeket fölültva játszánk el a jelenlévők nem kis meglepetésére s gyönyörére. — Továbbá egy egyszerű, de magyar zamatu lakoma, mellyet megint egynehány kellemes magyar dallam válto föl általam előadva, ezután e nagy nap emlékéért világos virradtig mulattunk, s végezetül befejezők e ünnepélyt a főntebb említett *Kazinczy-indulóval*. — Így mulatánk mi is ezen idegen honban s nem feledkezünk el a nagy nemtő emlékeről s más hirneves nagyjainkról sem.

De mivelhogy magyar szellemű tárgyak leírásával foglalkozom, eszmétársulat nyomán meg kell, hogy említsek néhányat: Nem egy könnyen mutathat föl idegen honbéli város olly szellemi működést s irodalompartolást, mint ez a miénk; járattunk több magyar politikai s szépirodalmi lapot s más magyar könyveket is egyszer-má-kor meghozattunk. — Különösen ez az érdem leginkább megilleti itteni első gyógyszerész *Hajnal Imre* barátomat, kinek is a szobáiba belépve, legelsőben is a Hunyady-ház diadalünnepe, *Mátyás* az igazságos s hirneves magyar írók arcképei lepik meg a belépőt, könyvtára rakva van magyar irodalmi termékekkel, kinek vendégfogadó körében olly otthonosnak érzi magát az ember, hogy még Magyarhonban is ritkítja párját, hát ha még azt a szép hangzásu magyar nyelvet a csalad legkisebb tagjától is hallva, milly örömezet ragadja meg a keblet, — ő azon magyarhoni szellemi s anyagi termékeket kedvelő honitárs, ki már több év óta rendel *Pest*ről dr. *Entz* urtól, maga s mások számára különféle növényeket s *Vidats* urtól az ő elhírhedt ekéit. — Jelenleg is uton van mind a két urtól egy nagy mennyiségű megrendelt szállítvány.

Meg kell, hogy emlékezzem még orvos *Zsombori Elek* barátomról is, ki is a nemes jellemű s jóézelümü, *Kallimaki Teodor* főur háziorvosa, hozzá is belépve, magyar vendégszeretetre s fogadtatásra számíthat, ott is a szobák falairól csüngnek alá a magyar írók arcképei s más történeti jelentőségű képek, ő is hű pártolója magyar irodalmunknak, nála is — a mezőre ki-menve — *Vidats*-féle ekékkel találkozik a pillanat, maga a főur is igen jártas a magyar történet s irodalom mezején s nagy érdekléssel olvassa annak előhadását s fölvirulását. — Éljenek hát azért az ilyen honfiak s rokon idegen hon polgárai is!

Jól esik az el nem fásult léleknek, ha a messze távolban ilyen jó lelkületű honfiakkal találkozik a jobb sorsot kereső vándor s az ilyen honfiakról méltó megemlékeznünk.

Tasnády Károly.

+ (*Szombathelyen a Kazinczy-ünnepélynek megtartását*) addig-addig pengették, míg végre a sok pengetés miatt elszakadt a hur. Nem kell az illy dolgot soká fontolgatni, hanem hozzá kell fogni amugy magyarosan. Az ünnepély elmaradásának valószínűleg az az oka, hogy nem akadt kezdeményező.

+ (*Molnár György színigazgató*) a *Kazinczy*-alapítvány gyarapítására 53 fton küldött be a „*Hölgyfutár*“ szerkesztőségéhez. A nevezett igazgató nov. 29-én *Miskolczon* drámai előadást rendezett a mondott szép czélra, s ez alkalommal gyűlt be a fenebbi összeg.

+ (*A Kazinczy-ünnepélyt.*) Sz.-Udvarhelyt és K.-Fehérvárt is megtartották.

+ (*A Kazinczy-ünnepélyt Szegszárdon is megülték*) a fényesen kivilágított színházban. Bővebb tudósítás jövőre.

+ (*Kazinczy-ünnep Kun-Szent-Mihályon.*) Nov. 27-én tartatott meg a városház nagy termében. Tudósítók levelét jövő alkalomra vagyunk kénytelenek halasztani.

+ (*A gyulai kaszinó a Kazinczy-alapítvány gyarapítására*) múlt hó 26-án estélyt rendezett, következő műsorozattal: 1. Dicsbeszéd *Kazinczy* fölött, *Jerney Antal* ügyvéd által. 2. *Kölcsey* hymnusa, előadva műkedvelők által; 3. *Czerny K.* zongora-változatai, játszák *Erkel Ágnes* és *János*. 4. A pásztor, magándal; 5. *Szász Károly* emlékkölteménye, szavalta *Szakál Lajos*; 6. *Mendelssohn* „rondo capriciosoja“, zongorán játszotta *Erkel László*; 7. *Erkel Ferencz* „Magyar pusztá“ dala, éneklé *Kottek Nándor*; 8. „*Rákos nymphájához*“ *Kölcsey*től, szavalta *Endrefi Károly*; 9. *Chopin* „*Ábránd*“-ja, zongorán előadá *Erkel László*; 10. *Varázskürt*, kettős dal *Mezeytől*, éneklé *Farkas Zsigmondné* és *Erkel János*. — A hangverseny tiszta jövedelme 250 fton tett; a lakoma alatt pedig aláírás útján 400 ft gyűlt össze s így a nevezett alapítvány összesen 650 fttal gyarapodott.

— (*Kazinczy-ünnep Olaszországban.*) A messze honra gondolunk mi is, — fölmerülnek képzeletünkben a haza örömei, mellyeket itt más viszonyok közt, nélkülözniünk kell. — De így is osztozunk mi véreink örömeiben s áldozunk a nemzet minden ünnepélyére, a mennyire erőnk engedi, s viszonyainkkal megegyez; — így p. o. megültük mi is nagy *Kazinczy*nk országos ünnepét, nem nyilvánosan bár, de annál nagyobb áhitattal és benső lelkesedéssel. Szép volt nézni a kised lakománál egybegyűltek ihletettséget, — dicső hallani a toasztok ömlengéseit a Császár 6 felségére, továbbá ünnepélyünk hősiére, és végre az irodalom választottjaira; — a felállítandó *Kazinczy*-szobor ügye is szőnyegre hozatott; — az eredményről tudósítani fogom önt. — *Montagnana*, dec. 1. — *K.*

Kakas Márton levelei.

CXVI. Furcsa ötletek. Hauser Miska ur.

Tisztelt szerkesztő ur! A napokban a muzeumi képtárban ögyelegetem, s a közben ez a furcsa ötletem támadt. Millyen sajtáságos természeti tünemény az, hogy a művészek közül a festők az énekesekkel és zenészekkel, a szobrászok pedig az írókkal és drámai színészekkel rokonszenveznek. A muzeum képesarnokában egyetlen magyar drámai színész, magyar író, költő vagy tudós arcképét sem lehet feltalálni. Keresi valaki *Vörösmartyt*, *Kazinczyt*, *Kölcseyt*, *Petőfit*, *Bajzát*, *Lendvayt*, *Szentpéteryt*, *Gregust*, igen természetes, hogy magyar nemzeti muzeumi képtár levén a világon, annak termében véli azokat mind együtt megtalálhatni s csatlakozni fog; hanem a helyett megtalálja *Liszt Ferenczet*, *Schodelnét*, *Hollósy Kornéliát*, *Egressy Bénit*, *Biharit*, meg talán *Boka Károlyt*, s minthogy szintén az énekes osztályhoz tartozott, a felejthetlen *Hegedűsnét*, a kik bizonyosan megérdemelték, hogy ott legyenek, elismerem; sőt még azt is helyeslem, hogy azon több pesti magyar hölgy, a kik *Stéger Ferencs* hazánkfiának ezüst övet készítettek, a felülmaradt összegből azon derék énekesünk életnagyságu arcképét fogja a muzeum számára lefestetni, a mi iránt tisztelt barátunkat *Sz. . . ssy Józsefet* már fel is hatalmazták; hanem csak mégis sajtáságos tüneménynek találok azt, hogy a festőművészet kizárólagos ideáljai azok, a kik a zene és ének bűbájos muzsájával foglalkoznak; a két könnyűvéru művészosztály önkénytelenül, hogy valja be egymás iránti szerelmét! Ellenben a szobrász mind író, költő és színész testvéreivel foglalkozik. Ott állnak a szobortermében *Kölcsey*, *Kazinczy*, *Berzsenyi*, *Kisfaludy* szobrai: másutt *Katona* álló szobra, *Széchenyi*, *Vörösmarty*, *Petőfi* mellszobrai. Ismét másutt *Vajda* életnagyságu mellszobra, *Lendvay* nagy állószobrát, mit *Dunaisky* készített, most öntik ércbe, szintén ő készíti *Megyeri* márványszobrát s *Jókainé* mellszobrát; *Züllich Kisfaludyját* a jövő tavasszal fogják felállítani *B. Füreden* s *Tomori* barátunknál látni tőle egy szép állószobrát *Széchenyinek*. Mind költő, tudós, drámai művész! Hogyan van az, hogy a komolyabb elem a komolylyal s a derültebb a derülttel még a művészet terén is illy különváltan találkozik? Ezt magyarozná meg valaki, ha tudná!

Mult szerdán hallottuk *Hauser Miska* urat a nemzeti színházban (ha *Hauser*, hát miért „*Miska?*“ és ha *Miska*, miért „ur?“), a ki hazánkfia levén, mind az öt világrészt bejárta, és hegedült fehér, fekete, réz- és olajszin-füleknek és blazirtaknak és barbaroknak; művészeknek és kannibáloknak, sőt a „faágon éneklő madár“ dalával annyira megnyerte még a pomárei félig fekete királyné szívet is, hogy ő meztlábos felsége rögtön megajándékozá őt a haytii cserebogár-renddel. El kell ismernem, hogy nagy művészettel játszik, mindenre képes a hegedün, még füttyöngetni is tud vele, és csicseregni mint a madár, az európai operákra irt változatai remekek, hanem arra, hogy az amerikai „fűzfánfüttyülő“ madárdala által annyira elragadtassam mint az indus királyné, nem voltam eléggé meztláb, a csizmám pedig nem lehetett hirtelen levetnem; mert tetszik tudni: magyar nadrágban és sarkanlyus eszímában járok, annak a lehuzásához pedig famacska kell és assistentia. *)

Ma, csütörtökön van a tárogató-hangverseny; de a mit csütörtökön a Vasárnapi Ujság tárogatójába fűnek, az csak vasárnaphoz egy hétre enged ki belőle, mint báró *De Manx* vadászskürtjéből a megfagyott nóta, tehát addig tessék várakozni a tisztelt olvasónak.

Kakas Márton.

Egy új tárogató Timnyen.

A tárogató felélesztése körüli kutatásaink eddigi eredményét, a mult csütörtökön tartott muzeumi hangversenyben láthatta a közönség, miről még

*) Hogy ne tudnám, láttam az arcképén azt a eszímát — (az „*Üstökös*“ eszím-lapján). Szerk.

bővebben szólunk. Suck András ur a muzeumban látható legépebb tárogató mását készítette, kitanulta csinját binját, s néhány hét alatt annyira vitte az egyszerű hangszerrel, hogy annak hangjaiban már mások is gyönyörködhetnek. Ez eddigé a legtökéletesebb ilyenmü hangszer, mely azonban még további fejlesztésre is alkalmas. Az első hangversenynek célja csak volt, a tárogatót eredeti minőségében mutatni be.

Azon hangszer, melyet Vahot Imre állítólag a Nyitrán lakó Ligats ur tárogatója után másoltatott, Suck András muzeumi tárogatója mellett eddigé igen tökéletlen, gyermekes hangszernek bizonyult be. Meglehet, hogy a ki el tud vele bánni, más véleményre bírand bennünket.

A következő sorokban, melyeket Tinnyéről (Pestmegyéből) Miskey Részó urtól vettünk, ismét egy új fajta s ugylátszik, figyelemre méltó tárogatóról értesülünk. Miskey ur ezeket írja:

„Egy 14 lyukra, elefánt-csontból készült tárogató-hangszer, mely elődöm, néhai Miskey István tábornokról a 17-ik századból maradt, az én birtokomban is van. — Ezen hangszert, mit eddig családi ereklyeképen őriztem s őrizek, a nemzeti zene előmozdítása érdekében nemzeti Muzeumunknak, ha ott ilyen nem lett volna, ajándékozni volt szándékom. — Később a hírlapokból megtudtam, hogy ott több rendbeli példányok léteznek, minélfogva az odaajándékozást feleslegesnek tartom. Hanem, ha kedves hazánkban találkoznak olyanok, kik erről másod példányokat csináltatni ohajtnának, hírlapi felhívásra az érintett hangszert Pesten biztos helyen, honnét ismét visszakaphatom, letenni késznek nyilatkozom. Tinnyén (Pestmegyében, utolsó posta Dorogh Esztergommege). — Miskey Részó.“

Miután, mint a hírlapokból tudva van, a tárogatónak tovább fejlesztése ügyét a pesti zenede karolta fel, felszólítjuk az ajánlatot tevő Miskey urat, hogy hangszerét ennek rendelkezése alá bocsátani sziveskedjék. A zenede elnöke b. Prónay Gábor; igazgatója Mátray Gábor.

Tárogató (?) a Dom Miguel cs. k. serezed bandájánál.

Montagnanából, az ezred jelenlegi állomási helyéről vészsük e sorokat: „Örömmel olvasók a Vasárnapi Ujság utóbbi számaiban a tárogatók több példányokbani fölfedezését; figyelemmel néztük a közlött rajzokat, s most immár mi is előállunk egy tárogatóval, a mely egészen roncsolt állapotban az ezred zenekari raktárában van. Fájdalom, e hangszernek csak hasadt csöve és dereka (corpus) van meg; fuvókája hiányzik, szerkezete semmiben sem különbözik a V. U. nagyobb szerű tárogatójától, szilvaifából készült, s mint látszik, esztergályozott mü.

Vannak köztünk egyének, a kik tárogatónk szavát hallották, és nem győznek róla eleget mesélni. — Midőn én ezen régi hangszerromot oboistáknak mutattam, és neveztem volna, hát ő bizony azt felelte: „Das ist nicht „Torogató“, sondern „Bass-Oboe“, egyébiránt fuvására ajánlközik. — De ne csépeljünk üres szalmát, hanem sürgessük a tárogatók tökéletesítését és elterjesztését. Küldjenek önök errefelé is egy darabot, hadd fujja rajta jeles oboistánk a „Hunyadyt“, majd akkor vigabban masérozunk mi is...“

Daczára az idő változékonyságának, jár hozzánk 2 Vasárnapi Ujság, 2 Politikai Ujdonságok, 1 Hölgyfutár, 1 Üstökös, azután még töménytelen Presse, Allg. Zeitung és Fremdenblatt.

A katonai létszám leszállítása következtében vagy hétszázán tőlünk is haza ballagtak, épen tegnap kísértük ki a város végeig a szabadságos csoportot zenezóval; izentünk is tőlük a messze Magyarországra sokat. — *Kapsafaloi.*

+ (A pestbudai zenede választmányi ülésében) m. hó 30-án következő érdekesebb határozatok hozattak: 1. A b. Prónay Gábor elnök ur által évenként kitűzött s 10 arannyal jutalmazandó zene-pályamü szövegeül a jövő évre *Csucsor* „Ki az?“ feliratu költeménye lön elfogadva. 2. A zenede ezentül évenként megünneplendi *Tinódy Sebestyén* lantosunk emlékét, az illy emlékünnepl adandó évenkénti hangversenyek jövedelméből örökös és külön kezelendő *Tinódy-alapítványt* képezvén, melynek rendeltetését a választmány az első hangverseny után tartandó külön ülésében határozandja meg. Az első hangverseny január hó 2-ik felében leend. 3. A zenede köteleességének érezvén a halottaiból feltámasztott tárogató bővebb kiismerését, tanulmányozását s a magyar zenére alkalmazását elősegíteni, ez ősi hangszer ügyét magáévá teszi, s ennél fogva összekötésbe kíván lépni mindazokkal, kik a nevezett hangszert a haza különböző részében még kezelik. — Szolgáljon ez az illetőknek figyelmeztetésül.

Irodalom és művészet.

— (A „Falusi Gazda“ címü lap) előfizetési felhívása lapunk mai számához van mellekelve. A szerkesztő, *Galgóczy Károly* szavaihoz kevés hozzá adni valónk van. Itt csak annyit kívánunk tájékozásul az illetőknek megjegyezni, hogy ez jelenleg a legolcsóbb gazdasági lap (egész évre csak 4 ft.) Tartalmát teszik: minden számban 8—9 fő cikk, szemle a többi lapok tartalma felett; a gazdákat érdeklő kormányi intézkedések, egyesületi működések, vidéki gazdasági levelezések. A gyümölcsészet és kertészet is bőven van képviselve; de különösen az erdőszet, állathizlalás, baromfityésztés s főkép a gazdasági gépészet ismertetése s fejlesztése azon tárgyak, melyekre e lap folytonos, kitartó figyelmet fordít. Többi gazdasági lapjaink mellett jól betölti helyét, és megérdemli, hogy kisebb gazdáink körében minél inkább elterjedjen.

+ (Az ügyes tollu *Jónika Juliától*), az „Eszter szerzője“ nejtől két kötetes regény jelent meg. A regény czime „Éva.“ Kiadta *Hechenast Gusztáv*.

+ (Uj magyar lap.) Baján fog ez megjelenni újévtől kezdve, „Bajai Közlöny“ czim alatt. Szerkesztője *Kolmár József* tanár.

+ (A magyar Akadémia kiadásában) közelebb megjelent művek: „Akadémiai emlékkönyve a *Kazinczy Ferencz születése évszázados ünnepéről*, október 27. 1859.“ Tartalma a *Kazinczy-ünnepélyen* elmondott beszédek- és költeményekből áll. Toldalékjában pedig olvashatók: az ünnepélyre vonatkozó pályahirdetések, *Kazinczy Ferencz* márvány-mellszobrának, az emlékérmeknek, a hölgyek által ez alkalomra készített festménynek leírása s a készítettök névsora. Czimképe *Kazinczy Ferencz* mellszobra, *Simonyi fényképésztől*. — A másik már korábban megjelent munka: „*Kazinczy Ferencz és kora*.“ *Irta Toldy Ferencz*. Első rész. Tartalmát a könyv czime eléggé megmagyarázza. A díszesen kiállított munkát *Kazinczy Ferencz ifjokori* (1791.) arcképe díszíti. E műveknek nem kellene *Kazinczy* tisztelőinek körében seholsem hiányzani. Pedig illy tisztelők, Istennek hála! sokan vagyunk.

— (Az „Egyetemes magyar Encyclopaedia“) I. kötete kikerülvén a sajtó alól, a munkába vett bekötés után néhány nap mulva azon kedvező helyzetben leendünk, mind a társulat tisztelt tagjait és előfizetőit illető példányok szétküldését megindíthatni, mind annak megzerzésére könyvkereskedési uton módot nyújtani, mely utóbbi tekintetben az „Encyclopaedia“ jelen kötetének ára négy forintban van megállapítva. — S minthogy ez szerint e munkához a társulati tagok jutányosabban jutnak, mert 3 pfrnyi évdíjuk fejében az Encyclopaedián kívül még egyéb nyomtatványokban is részesülnek, — sietünk figyelmeztetni a tisztelt közönséget, hogy a társulatba újonnan belépni szándékozó tagoknak és előfizetni ohajtóknak az Encyclopaedia első kötetével egyelőre még folyvást fogunk szolgálhatni, csak ne sajnálkozzanak ez iránt vagy egyenesen a Sz.-István társulat ügynöki hivatalához (Lipót utca 8. sz.) intézendő levelek által, vagy pedig a társulat tiszteleti tagjainál jelentkezni. Pest, nov. 30. 1859. — *A Szent-István-társulat ügynöki hivatala.* (Az első nagy kötet e napokban már megjelent *Szerk.*)

+ (A „Történelmi arcképcsarnok“-ra) *Pfeifer Ferd.* már szétküldte az előfizetési ivateket. Miután a korszerű vállalat minőségét már a minap megismertettük olvasóinkkal, jelenleg csak előfizetési árára és megjelenési határidejére szoritkozunk. A nagyságára a műegyleti műlapokhoz hasonló „történelmi arcképcsarnok“ első lapjának előfizetési ára 4 ujft, az első és második együtt 7 ujft., mind a három együtt 9 ujft. Megjelenik az első lap 1860-évi mart. 1-én, a második július 1-én, a harmadik nov. 1-én. Megjelenése után minden egyes lap bolti ára 5 ft. leend.

(A *Nádasy-féle jutalomra nézve*), mely évenként 50 aranyat tesz, a magyar Akadémia, a nyelv és széptudományi osztály indítványa folytán, azt határozta, hogy az ezentül csak minden második évben s így 100 aranyban legyen kiadandó, a pályázó művek tárgyát pedig ne csak a magyar történetből, de a mondakörből is lehessen meríteni. Az utóbbi változtatáshoz azonban még az alapító megegyezése kívántatik.

+ (*Kazinczy-Ferencznek*) több még ismeretlen levele fog megjelenni a „K. Közlönyben“ melyeket az ünneplott férfit egykor *Dessewffy Aurél* grófhoz irt, s jelenleg *bold. Petr. Horváth Lázár* levélgyűjteményében őriztetnek.

+ (A második philharmoniai hangverseny) folyó hó 26-án lesz, a harmadik pedig január 6-ra van kitűzve. Többen azon ohajtásukat fejezik ki, hogy vajha a lelkesítő *Rákóczy-indulót* ismét előadnák. Az indítványhoz mi is hozzájárulunk.

+ (*Suck András*), a mint halljuk, a vidéken is teend körutazást tárogatójával, s több cigány-klarinetost be fog tanítani e hangszer fuvására.

M i u j s á g ?

— (A magyar Akadémia) folyó évi nagygyűlését dec. 15., 16. és 17. napjain, igazgatósági rendes ülését dec. 18-án, ünnepélyes közlését pedig dec. 19-én tartja, mi ezennel a tagoknak hivatalosan tudtul adatik. Pesten, dec. 4. 1859. — *Toldy Ferencz*, titoknok.

+ (*Kisfaludy Károly tetemeinek átszállítása*.) A „B. H.“ írja, hogy a cs. k. helytartósági osztály elnökségénél egy joghallgató által benyújtott kérelem az elhunyt költő *Kisfaludy Károly* holt maradványai átszállításának megengedéseért, elutasított, mivel illy átszállítási engedély kieszközölésének joga mindenekelőtt csak az elhunytak még életben levő családtagját illeti; e szerint a fenforgó esetben is ezen jog a *Kisfaludy-családnak* még életben levő tagjai irányában az idegen folyamodónak meg nem adható. Az elhunytak legközelebb álló rokona a *Budán élő nyugdíjazott cs. k. tábornok Kisfaludy*. Boldogult költőnk hamvai e szerint említett rokona kívánságára s folyamodására fognak az új temetőbe átszállíttatni.

+ (A nagyszabeni jogakadémia ifjusága) 200 pftot küldött *Kolozsvárra* az ottani Muzeum alaptökéjének gyarapítására.

+ (*Erkel Ferencz arcképe*), a zenede igazgató választmányának egyhangu elhatározása folytán, kitüntetésül az intézet nagy termében arany keretben ki fog függesztetni. Az egylet elnöke, báró *Prónay Gábor* örömmel ajánlközt az említett arcképnek saját költségén leendő megszerzésére és a közhatalozat foganatosítására.

• Lapunk mult számának az erdélyi nemzeti Muscum megnyitási ünnepélyéről szóló cikkében, a titkárválasztásnál *Finály Henrik* többé Dózsa *Dániel* fölött hibásan levén 70-re téve, ezt 13-ra kell igazíttunk.

• (*Medgyes*) a szentesi ref. egyház lelkesi meghívását, mint értesülünk, el nem fogadván, továbbra is Erdélyben kíván maradni, hova multja, összekötéséi és a jövő reményei csatolják.

+ (Két pesti iparos), Szabó Richard „Kazinczy-albumára“ előfizetvén azon ajánlatot téve ez uttal, hogy ők a Kazinczy-szobor létrejötté esetében a szakmájukhoz tartozó munkát fizetés nélkül teljesítendik. A derék iparosok nevei: Gerster és Frey.

+ (Keszérü-Bérczy Ilka a jáss-kun hölgyekhez) felszólítást intéz aziránt, hogy a jáss-kun kerületnek, miután az az 52 megye közt nem foglalhatik, muzeumi czimeres diszkrét a jásskun hölgyek vagy saját pénzökön állítsák elő, vagy ha áldozataikkal az összeshez járulnak, azt azon kikötéssel tegyék, hogy az említett 53-ik szék a többi közt okvetetlen helyet foglaljon.

+ (A magyar nemzeti öltöny viselete) nemcsak fővárosunkban kap erősen lábra, hanem a vidéken is, mindakét magyar hazában. A boldog szabók nem győzik a sok megrendelést teljesíteni. Fővárosunkban többen, kik már évek előtt abba hagyták a szabómesterséget, most ismét kedvet kaptak a tífogatásra.

Színházi napló.

Péntek, dec. 2. Stéger ur tizenharmadik föllépteül: „Tell Vilmos.“ Opera 3 felv. Rossinótól. Teli színház, összevágó előadás, sok taps és kihívás.

Szombat, dec. 3. Stéger ur tizennegyedik föllépteül: „Hunyady László.“ Eredeti opera 4 felv. Erkel Ferencztől. A szinlap jelentése szerint ezuttal utolszor lépett föl Stéger; de a hír azon reménnyel biztat, hogy még legalább is egyszer föl fog lépni jótékony czélra. A vendégművészt a közönség számos virágbokrétaival és koszorúval tisztelte meg, szünni nem akaró tapsvihar közt. Azon értékes diszöv, melyet több pesti magyar hölgytől nyert emlékül, ma ékesíté derekát először. A sikerült előadáson igen nagy számu közönség volt jelen.

Vasárnap, dec. 4. Pajor Anna k. a. első föllépteül: „Csikós.“ Eredeti népszínmű 3 szakaszban Szigligetitől. A vendégművésznő erős és csinos alt-hanggal bir, játéka is kielégítő; de azért népszínmű-énekesnői szerepekre nem találjuk alkalmasnak színházunkhoz. Népdalok éneklésére nem bir elég lágyassággal; termete sem olyan, minőnek azt a gyengéd és falusi lánykát képzeljük a „Csikósban.“ Inkább erős, dologhoz szokott Zsuzsánnát, mint turbékoló galambot látunk benne. Sehogysem tudjuk elhinni, hogy ő az a szerelmes kis Rózi volna, a kiért Bandi csikós majd hogy agyon nem búsulja magát. Füredi, mint mindig, szépen énekelte a népdalokat. Meg kell még említenünk Benkőt, ki „Kis Bálint“ szerepét helyesen játszta. Zöldi is jó öreg csikós.

Hétfő, dec. 5. Lendvay javára, ujonnan átdolgozva, először: „Gutenberg.“ Eredeti dráma 3 felvonásban, előjátékkal. Irta Dobsa Lajos. Tudván azt, hogy Lendvay komolyan törekszik a művészi pályán előre haladni, reményteljesen mentünk ez este színházba, s várakozásunkban nem is csalatkoztunk. A jutalmazott ezuttal először lépett föl „Gutenberg“ szerepében, s örömmel tapasztaltuk, hogy kitartó szorgalma mindig több s több gyümölcsöt terem számára. Igen szépen szavalt, s taglejtéseire különös gondot fordított. Lendvay jó uton jár, melyen ha tovább is így halad, czélhoz ér, a midőn aztán elmondhatja majd magáról: „Atyám Londvai volt; én is az vagyok.“ Méltó társa volt Munkácsy-F.-né; jelesen játsztak továbbá Lendvainé, Feleki és Rónai. Taps volt elég; legtöbb jutott a jutalmazottnak, ki tele színházat érdemelt volna, a mi fájdalom, nem jutott neki.

Kedd, dec. 6. „Ilka és a hussártoborsó.“ Eredeti opera 3 felv. Zenéje Doppler Ferencztől.

Szerda, dec. 7. Hauser Miska ur hegedűművész hangversenye. Ezt megelőzte: „Becsületszó.“ Eredeti vigjáték 1 felv. Szigetitől. A hangversenyző következő saját szerzeményü darabokat adta elő: „Andante és rondo;“ „abránd Borgia Lucrétiaiból;“ „magány, mese, honvágy“ (szónélküli dalok); „a madár a fán“ szeszélydarab egy amerikai gyermekmesére. Hauser Miskáról, a világot bejárt kalandos zenésről még lesz alkalmunk bővebben is megemlékezni e lapokban.

Csütörtök, dec. 8. Pajor Anna k. a. utolsó föllépteül: „Mikulás.“ Színmű Benkőtől.

Szerkesztői mondanivaló.

4808. **Selmezz.** Diváld K. urnak. A selmezz kereskedői segítők által ajánlott s egy hazafiúi melegséggel irt levél kíséretében hozzánk beküldött 65 főt átszolgáltattuk az Akademia pénztárnokának. Az összegből az ajánlók kívánása szerint 40 ft. Kazinczy Ferencz szobrára, 25 ft. a Kazinczy-alapítvány gyarapítására fog fordítani. Vegyék szives kézzorításunkat.

4809. **Szolnok.** H. J. A cikket adandó alkalommal vissza fogjuk küldeni.

4810. **N.-Kőrös.** H. J. A kívánt adatok közlése nqm fog elmaradni. Egy kis békétürest kérünk.

4811. **Órhagok.** Hosszu lébe vannak feleresztve, s itt-ott nem egészen művészi formában nyilatkozik a keserűség. Legegyszerűbb benne e versszak:
„Tanuja vagy — koránsem az időnek,
Mellyben élsz, s mint fennhangon hirdeted:
Lelked szegénységének vagy tanuja;
Saját szavad elárul tégedet.“

4812. **Mantua.** Köszönettel vettük. A jövő év első számai valamelyikében.

4813. **Sainson.** Az orvosság valóban „keserű“, de reméljük, gyógyító erővel fog birni. Mielőbb.

4814. **Borostyánkő.** A kép készen van s csak a kiadást várja. Az eredetit küldjük vissza.

4815. **Aszód.** Vettük a V. U. 4 számát s az értők járó 1 főt, kívánata szerint, a Kazinczy-alapnak adtuk.

+ (Szerdahelyi közelebb Szegeden vendégszerepelt.) Háromszor lépett föl. Jutalomjátéka alkalmával koszorúkkal, virágcsokrokkal és viharos tapsokkal fogadtatott. Hallakomát is adtak tiszteletére, melyen a polgárság minden osztálya képviselve volt.

+ (Azon képek értéke), melyeket a müegylet a részvényesek közt jövő tavasszal leendő kisorsolás végett megvásárolt, mintegy 15,000 ftra rug.

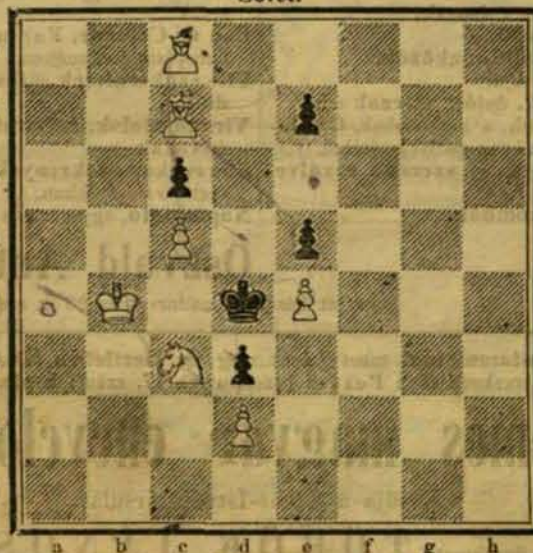
○ (A magyar kanászkalapokat) ismét viselni kezdik, Párisban, még pedig a nők is. E divatot Bécsben is utánozzák, hol is a jövő tavaszra bizonyosan általánossá váland.

+ (A szegedi casinó könyvjavaslo bizottmánya) mult hó 27-én tartott ülésében elhatározta, hogy az egyleti választmányt fölkérendi, miszerint minden magyar nyelven megjelenő lapot rendeljen meg az egylet. Tudnunk kell — írja a „Sz. H.“ — hogy magyar lapjaink közül harminczat nem járat casinó-egyletünk.

1-ő SAKK-FELADVÁNY.

Rozsnyay Mátyástól.

Sötét.

Világos.

Világos húz s a 4-ik húzásban matot mond.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. napár	Gör.-oros napár	☉ Nap-		Izraelit. napár	☾ Hold-			
			kelet	nyug.		kelet	nyug.		
December			Nov. (6)		Kislav				
11 Vasárnap.	B3 Damas. p.	3BDam.	29 D	26 Par.	7 38	4 10	15 Beer	5 19	9 14
12 Hétfő	Makszenec	Szilárd.	30 Andrá		7 38	4 10	16	6 41	9 57
13 Kedd	Lucza szüz	Lucza	1 Decemb.		7 39	4 10	17	8 5	10 32
14 Szerda	Spir. Kant. †	Nikáz	2 Habakuk		7 40	4 10	18	9 28	10 58
15 Csütört.	Irenous	Valerián	3 Sophonias		7 40	4 10	19 (iman.)	10 49	11 20
16 Péntek	Etel. Albina †	Etel	4 Borbála		7 41	4 10	20 Esőért.	* *	11 40
17 Szomb.	Lázár Flór. †	Flórián	5 Sabbásap.		7 42	4 10	21 Sab.	0	6 11 58

Holdnegyed: ☾ Utolsó negyed 16-án 10 óra 31 perczkor este.

TARTALOM.

Gróf Zay Károly (arczkép). — Pusztuló erdő. Tompa. — Az utolsó budai basa (folyt.) Jókai Mór. — Hazai népviseletek: VII. Szászvárosi oláhok (képpel). Z. K. — A hitregei állatok (folyt.) — Hindu temetési szertartás (képpel). — A sakkjáték magyar műszavai (rajzzal). — A francia hadsereg (képpel). — Tarház: Egy vidéki ember levelei Pestről II. Nagy Tamás. — Pótló tudósítások a Kazinczy-ünnepélyekről. — Kakas Márton levelei CXVI. — Egy új tárogató Tinnyén. A Dom Miguel ezrednél. — Irodalom és művészet. Mi újság? Színházi napló. Szerk. mondanivaló. Sakk-feladvány.

Figyelmeztetés és kérelem.

Alulirt kiadóhivatal jelenti, hogy a Vasárnapi Ujság f. é. 41. 42. 43. 45. 47. számait, darabját 25 újkron számítva, örömet vissza-váltja. E számok teljesen elfogyván, reményli, hogy ez uton számos későbbi előfizetőnek részint a hiányzó számokkal, részint a mult évnegyed teljes számu példányaival fog szolgálhatni.

Kéretnek azért azon t. cz. előfizetők, kik a Vasárnapi Ujságot bekötteni nem szokták, hogy a fent nevezett számoknak a meny nyire lehet jól megörzött példányait, a kitett visszaváltási árért mielőbb hozzánk intéztetni sziveskedjenek.

A Vasárnapi Ujság kiadóhivatala.

Melléklet: Előfizetési felhívás a „Falusi Gazda“ című gazdasági lapok 1860-ik évi folyamára.

